

Odgovori Levice in Vesne

1. Na kratko, če smo morebiti pozabili: kaj je po vašem mnenju osrednja naloga in vloga umetnosti, medijev in kulture danes, kaj poslanstvo, ki ga mora udeležati. Nadalje, kaj - v odnosu s tem - je vloga, mesto poslanstvodržave in kako se to odraža v vašem programu.

Kultura je temelj, ki nas povezuje, dviguje kvaliteto življenja in je neločljiv del solidarne, ustvarjalne, vključujoče in demokratične družbe. Kultura je del vsebinsko kakovostnega vsakdana, pomaga premagovati duševne stiske, preprečuje osamljenost, razvija kritičnost, prek dostopa do preverjenih informacij zagotavlja svobodo izražanja, ohranja živost jezika ter gradi skupnost, tudi prek ohranjanja kulturne dediščine. Naloga države je, da omogoči, da bodo ljudje do kulture lahko dostopali - in to ne glede na to, kje živijo ali koliko zaslužijo. Zato je ne sme prepustiti trgu, ampak mora skrbeti za primerne delovne, prostorske in programske pogoje za ustvarjalce s stabilnim in sistemskim financiranjem, in to enakomerno, po vsej državi in v zamejstvu. Naš program zato temelji na dostopnosti kulture ter zagotavljanju primernih pogojev za ustvarjalce, zavezano k medsektorskemu povezovanju, dialoški ter kulturi kot skupnemu dobremu.

2. Ali boste vztrajali, da - če boste del koalicije - je področje kulture v naslednjem mandatu všteto med prioriteta področja razvoja države (med denimo pet razvojnih priorit)?

Trdno verjamemo, da je kultura ključna razvojna komponenta vsake solidarne in vključujoče družbe. Kulturo smo v tem mandatu premaknili v središče družbe, ji dali simbolno in konkretno razvojno mesto ter jo povezali z drugimi resorji, in s tem bomo nadaljevali tudi v prihodnjih štirih letih. Kultura je hkrati vezivo in gonilo družbe - prispeva k raziskavam, inovacijam, kvaliteti bivanja, ohranjanju okolja, kohezivnosti skupnosti, razvoju trajnostnega turizma, demokraciji in dobremu počutju. Kot taka je zato vsekakor prioriteta razvojna politika države.

3. Ali si boste prizadevali zagotoviti, da plače in proračunska sredstva za kulturo ne bodo deležni varčevalnih ukrepov, predvsem zaradi povečanja obrambnih stroškov? Ali boste v koalicijskih pogajanjih postavili zaščito proračuna za kulturo kot pogoj za sodelovanje?

V tem mandatu smo pokazali, kaj pomeni, če ima kulturni resor ministrico, ki se za sektor bori, in to bomo zagovarjali tudi pri vsakih novih koalicijskih in proračunskih pogajanjih. Proračun Ministrstva za kulturo nismo le obranili, temveč smo ga povečali, saj je trenutno rekorden. Stabilno večanje proračuna za kulturo bomo zagovarjali tudi v prihodnje. Trdno zagovarjamo stališče, da mora država kulturo primerno in stabilno financirati in je ne prepuščati trgu, ter preprečiti, da se javne kulturne storitve krčijo na račun pretakanja javnih sredstev k zasebnikom. Ta usmeritev je vpisana v strateške dokumente, po novem je kultura kot skupno dobro vpisana tudi v krovni zakon o kulturi. V tem mandatu smo pokazali, da je mogoče v kulturni sektor pripeljati tudi druge finančne vire, in s tem modelom medresorskega sodelovanja pri financiranju kulture bomo nadaljevali. Zgolj nekaj primerov: zagotovili smo sredstva s področja okolja za energetske prenovne javne kulturne infrastrukture ter mehkih vsebin, ki omogočajo zeleni prehod pri organiziranju kulturnih

dogodkov in festivalov. Ob katastrofalnih poplavah smo v sklopu večanja odpornosti države na naravne katastrofe zagotovili sredstva za izgradnjo muzejskih depojev. V sklopu evropskih kohezijskih politik smo stkali partnerstva z resorji gospodarstva, digitalizacije, sociale in šolstva. Obvezni delež za umetnost - 1 odstotek, ki ga mora država v sklopu vsake novogradnje nameniti kulturi - smo z zakonsko spremembo spravili v operativno stanje - kot neposredna posledica se množijo novi javni natečaji, ki predstavljajo svež vir sredstev za odkupe umetniških del. Pripravljen na sprejetje v začetku naslednjega mandata je tudi zakon, ki bo uvedel izvenproračunsko financiranje filma.

4. Opredelite se do stališča - kultura in umetnost sta bistven del obrambnega sistema Slovenije in skupnega mednarodnega prostora.

Zaradi ponavljajočih se kriz - najsibo širjenja vojnih žarišč, podnebne zloče, posledičnih naravnih katastrof, epidemij, ter izjemno hitrega tehnološkega razvoja - mora biti kulturni sektor odporen na tovrstne pretrese. Naša civilizacijska dolžnost je, da umetniške dosežke in kulturno dediščino ustrezno zaščitimo pred uničenjem in jih puščamo zanamcem. Da bo sektor odpornejši, pa v posamezno krizno obdobje ne sme vstopiti upehan ter na robu preživetja. Zato je ključen del družbene odpornosti tudi skrb za kulturo kot javno dobro. Kultura pa pod nobenim pogojem ne sme postati žrtev krčenja sredstev za socialno državo na račun večjega obrambnega proračuna.

Kultura in umetnost ne poznata meja, sta temelj internacionalizma, sodelovanja med ljudmi in strpnosti ter vključujoče družbe brez sovraštva in zatiranja. Zato zagovarjamo ukrepe, s katerimi tukajšnji umetniki lahko gostujejo in delajo po vsem svetu: individualne mobilnostne sheme, širitev in delovanje SKIC, podpora medinstitucionalnega sodelovanja, skupne nastope na referenčnih sejnih, bienalnih ter podobnih dogodkih in mednarodne rezidenčne prostore Slovenije v tujini. Na drugi strani pa so pomembni tudi ukrepi, s katerimi najnovejše umetniške trende pripeljemo v Slovenijo: spodbujanje lokalne rezidenčne politike, predstavitveni showcase festivali, spodbujanje medinstitucionalnega sodelovanja, podpora mednarodnim festivalom v Sloveniji. Pri tem je izjemnega pomena tudi zamejstvo - v tem mandatu smo sprejeli pomemben gostovalni ukrep ter ustanovili zamejsko kulturno koordinacijo in tovrstne ukrepe bomo v prihodnjem mandatu nadgrajevali.

5. Če upoštevamo, da kulturni sektor ustvari primerljiv delež BDP kot nekatere tradicionalne industrije, ki prav tako prejemajo državne spodbude, ali in zakaj menite, da je prav kultura pogosto predstavljena kot neproduktivna, strošek, ne pa kot razvojno pomemben sektor? Kako boste sistemsko vključili kulturni sektor v razvojne, industrijske in inovacijske politike države?

Ko je sektor marginaliziran, je zlahka tudi utišán in zlorabljen za ideološke boje. Če so ustvarjalci demonizirani, je lažje spregledati njihova kritična sporočila in ogledalo, ki ga nastavljajo družbi. Zato je desnici v interesu, da kulturo privatizira, marginalizira in napada ter negira njen izjemen razvojni potencial. Kultura ima dokazane in prepoznane pozitivne učinke na področju izobraževanja, zdravja, okolja, raziskav, inovacij, turizma, okolja in kvalitete bivanja. Zato bomo

nadaljevali z medresorskimi povezavami z vključevanjem kulture v ključne strategije in akcijske načrte drugih resorjev, z medresorskimi projekti in politikami, kot so kulturno-umetnostna vzgoja, kulturni turizem, kultura na recept, raziskovalna umetnost itn. V tem mandatu smo dosegli, da morajo vsa podjetja v državni lasti poročati o svojih vlaganjih v kulturo, ter povečali obseg sredstev za raziskave na področju kulture. To so ukrepi, ki jih bomo nadgrajevali.

6. Kakšen je vaš odnos do pogoste dikcije (ki izvira iz tudi retorike predstavnikov politike), ki vodi do zaključkov o delomrznežih, parazitih in podobnih ponižujočih kvalifikacij zaposlenih na področju kulture. Kako boste v politični komunikaciji in javnih nastopih zagotavljali spoštljiv odnos do delavcev v kulturi, do sektorja ter ščitili njun ugled v družbi?

Takšna stališča so popolnoma nesprejemljiva. V kulturi mora vladati dialog in spoštovanje. Minister mora skupaj z uradniki svoje področje spremljati, biti zagovornik njihovih potreb ter prvi navijač njihovih uspehov. To je predpogoj, da jim bodo zaupali tudi drugi. Ključen način zaščite avtonomije umetnosti je po eni strani zakonska - in to je bilo v tem mandatu sprejeto v medijski in krovni zakonodaji ter nacionalnemu programu za kulturo. Za odporno in neodvisnost sektorja pa je ključna tudi ekonomska stabilnost, zato je potrebno kulturo razumeti kot javno dobro ter vlagati v delavske in socialne pravice ter programe in prostore umetnikov in institucij.

7. Kateri trije konkretni ukrepi bi po vašem mnenju v naslednjih štirih letih najbolj prispevali k izboljšanju položaja kulture, umetnosti in medijev v družbi?

Ključni ukrep je dostopnost in enakomerni regijski razvoj kulture. V sklopu tega mora kultura postati tudi del javnega prostora, izboraževanih institucij, domov za starejše, bolnic ter zdravstvenih domov. Če bodo ljudje v krajih, kjer bivajo, delajo, se izobražujejo, preživljajo starost in se zdravijo, imeli dostop do kakovostnih kulturnih dogodkov, bo kultura dobila središčno mesto v življenjih prebivalcev in družbi kot celoti. Hkrati pa takšen razvoj kulture predstavlja možnost dodatnega dela za ustvarjalce.

Drugi ključen ukrep je zagotavljanje delavskih pravic ter ustreznih delovnih in prostorskih pogojev, tako za prekarne delavce v kulturi kot za zaposlene v nevladnih organizacijah in javnih zavodih.

Tretji ključen ukrep je stabilno financiranje umetniških programov za javne zavode, nevladne organizacije, samostojne delavce v kulturi in ljubiteljsko kulturo, ter podpornih, prečnih politik, kot so kulturno-umetnostna vzgoja, digitalizacija, trajnostni kulturni turizem, kultura na recept, gradnja občinstva, zeleni prehod, postprodukcija, mednarodno sodelovanje, izobraževanje in drugo.

OCENA STANJA IN PRIORITETE BODOČE KULTURNE POLITIKE

1. Ali boste sistemske spremembe, sprejete v zadnjem mandatu (resolucija in akcijski načrt za kulturo, prenova zakonodaje, novi medijski okvir), ohranili in nadgradili ali jih nameravate revidirati, in na podlagi katerih strokovnih argumentov?

Nacionalni program za kulturo je bil v našem mandatu sprejet na podlagi izjemno široke javne razprave in družbenega konsenza o smernicah razvoja kulture v Sloveniji, zato ga bomo kot takšnega skrbno izvajali. Po izteku akcijskega načrta, ki smo ga sprejeli do leta 2027, bomo pripravili novega, in verjamemo, da bo ta še smelejši. Prizadevali si bomo, da obstoječega nadgradimo z višjimi sredstvi in ukrepi, vezanimi na nove potrebe kulturnega sektorja, predvsem v luči izjemno hitrega razvoja umetne inteligence, v smeri večje zaščite ustvarjalcev. Ponovno bomo odprli krovni zakon v kulturi z nekaterimi nadgrajenimi in novimi poudarki, predvsem bolniških nadomestil samostojnih delavcev v kulturi, optimalnejšega poslovanja javnih zavodov, hladnega pogona nevladnih organizacij ter sprememb, ki so v kulturi potrebne zaradi umetne inteligence. Sprejeli bomo dva zakona, ki sta že pripravljena, in sicer o filmu in kulturni dediščini. Pregledali bomo tudi ostalo zakonodajo, ki ni bila sistematično odprta zadnji desetletji, ter podzakonske akte obstoječih zakonov.

2. Kakšno kulturo, umetnost in njun razvoj želite oz. zastopate: prvenstveno varuhinjo nacionalne identitete ali razvojni, kritični in mednarodno konkurenčni sektor, nekje vmes — in kakšno razmerje boste med identitetno, razvojno in mednarodno dimenzijo kulture konkretno izkazali v proračunu ter zakonodaji?

Za nas je kultura ključna za razvoj solidarne, ustvarjalne, vključujoče in trajnostne družbe. Zato verjamemo, da mora biti avtonomna, internacionalna, kritična ter si zamišljati svetove, ki nam kažejo ogledalo sedanosti in nas peljejo v prihodnost. Zato mora država poskrbeti, da ima kultura finančne, delovne in prostorske pogoje, v katerih lahko nastaja, da se ustvarjalci ukvarjajo z umetnostjo, ne pa z golim preživetjem, zagotoviti ustrezne zakonske varovalke, da so vsi deležniki pri svojem ustvarjanju avtonomni in neodvisni ter imeti na čelu kulturnega resorja ljudi, ki se bodo za vse to borili.

3. Opreделите osnovne izzive, priložnosti v navezavi na a) dela in organizacijo Ministrstva za kulturo, javnih agencij in skladov, b) institucij, ki v kulturi in medijih izvajajo javno službo, c) poklicnih nevladnih organizacij, ki delujejo v kulturi in medijih č) ljubiteljskih nevladnih organizacij, d) samostojnih delavcev v kulturi in samostojnih novinarjev, e) sindikatov, f) občinstev.

Ministrica za kulturo dr. Asta Vrečko je šele druga ministrica v zgodovini neodvisne Slovenije, ki je končala polni mandat na čelu tega resorja. Hitre menjave vodstev v preteklosti so vnesle nestabilnost in posledično nerazvojenost sektorja, saj ukrepov, zakonov in programov niso uspeli izvajati in nadgrajevati. Zato je stabilnost in predvidljivost delovanja ministrstva ena izmed ključnih izzivov za bodoča štiri leta, saj imamo enkratno priložnost, da nove temelje kulturnega modela nadgradimo v stabilno strukturo z dolgoročnimi rezultati. Prav tako je potrebno nadgrajevati analitično in raziskovalno delo ter zmanjševati administrativna bremena z digitalizacijo razpisov in drugih postopkov. Nadaljevanje z reformo kulturnega modela in izvajanjem javnega interesa v kulturi bo še naprej potekalo na podlagi strokovnosti ter dialoga z vsemi ključnimi deležniki, kadrovanje bo strokovno in transparentno.

Obe javni agenciji - za knjigo in film - ter javni sklad za ljubiteljske dejavnosti, morajo delovati avtonomno in imeti stabilno večletno javno financiranje ter potrebne kadre, ki za uporabnike

zagotavljajo najkakovostnejše storitve, vključno z digitalizacijo postopkov. To so smernice, ki smo jih zapisali v krovno zakonodajo ter nacionalni program za kulturo in jim nameravamo slediti tudi v prihajajočem mandatu. Zato smo z zakonskimi spremembami uredili lažje financiranje obeh agencij v primeru dvanajstin ter daljše programsko načrtovanje. V tem mandatu smo obema agencijama povečali število zaposlenih. Sredstva za film, s katerimi upravlja SFC, so se dvignila na rekordno raven, posledično nastaja več filmov in televizijskih serij, ki doma in v tujini dobivajo številne nagrade za svojo kakovost in s tem trendom bomo nadaljevali. Na sprejem v naslednjem mandatu je pripravljen zakon o združitvi Slovenskega filmskega centra in Filmskega studia Viba filma, ki bo omogočila boljše delovne pogoje za ustvarjalce, zmanjšala administrativna bremena ter uspešnejše zastopala in urejala področje. Javna agencija za knjigo je v tem mandatu pokazala, da lahko odlično zastopa ustvarjalce in založbe ter Slovenijo na sploh v mednarodnem prostoru, saj je izpeljala odmevna gostovanja na frankurtskem in bolonjskem knjižnem sejmu, zato je potrebno tudi v bodoče krepiti njihove kapacitete za mednarodno delovanje. Na področju knjige je ključen izziv še naprej skrb za celotno knjižno verigo ter gradnja bralne kulture. Zato je potrebno agencijo in njeno delo krepiti in jo razvijati tako finančno kot kadrovske. Javni sklad Republike Slovenije za ljubiteljsko dejavnost je ključna organizacijska, kadrovska in finančna hrbtenica ljubiteljskega sektorja, ki zajema več kot 110.000 ljudi, ki se dnevno ukvarjajo z ljubiteljsko dejavnostjo. Zato ga je potrebno finančno in kadrovske podpirati, prevetrirati zakon, ki ureja njegovo delovanje ter oblikovati analitične, organizacijske in programske ukrepe, ki bodo razvijali to izjemno pomembno področje kulture. Ljubiteljska kultura je namreč ključna pri dvigu kakovosti življenja prebivalcev ter dostopnosti kulture, zato bo poseben fokus v naslednjem mandatu namenjen njenemu razvoju, še posebej na področju mladih ter medresorske skrbi za duševno zdravje.

V tem mandatu smo dvignili plače vsem zaposlenim v javnih zavodih v kulturi in medijih, s posebnim oziroma na najslabše plačani podporni in tehnični kader ter povečali njihovo programsko financiranje. Hkrati smo v največjem ciklu obnov javne kulturne infrastrukture poskrbeli za nove oziroma obnovljene prostore številnih gledališč, muzejev, ahrivov in drugih delovnih prostorov ustvarjalcev v javnih zavodih. Začeli smo z insourcingom - zaposlovanjem prekariziranih sodelavcev in s tem odzujfali več kot desetletno zatečeno stanje - primer tega so denimo zaposlitve baletnikov v obeh opernih hišah v Ljubljani in Mariboru. Zakonsko smo uvedli nov sistem uvajanja v delo, ki bo omogočil prenos znanja iz starejših na mlajše zaposlene ter uvedli stabilnejše dvoletno načrtovanje. Na področju medijev smo z zakonom o RTV in STA poskrbeli za umik politike iz javnih medijev ter stabilni model njihovega financiranja, na primeru RTV to vključuje tudi njihovo glasbeno produkcijo in sestav. To je model, ki ga želimo nadgrajevati tudi v prihodnje. Javnim zavodom bomo še naprej omogočali nemoteno in programsko ter upravljavsko avtonomno in neodvisno izvajanje njihovega poslanstva. Krepili bomo njihov program in sredstva za tekoče stroške ter nadaljevali z energetskimi in siceršnjimi prenovami stavb. Razvijali bomo tudi pogoje za njihove podporne programe, od kulturno-umetnostne vzgoje do postprodukcije, s posebnim ozirom na mednarodno delovanje in povezovanje. Še naprej bomo odpravljali prikrita delovna razmerja znotraj javnih institucij.

Ključni izzivi poklicnih nevadnih organizacij v kulturi in medijih so nestabilno, projektno financiranje ter s tem povezano oteženo zaposlovanje, pomanjkanje stabilnega okolja s kritim

hladnim pogonom ter prostorska, predvsem produkcijska stiska. V tem mandatu smo za dve tretjini povečali sredstva za nevladne organizacije, omogočili trajnostno, desetletno uporabo javne kulturne infrastrukture ter uvedli štiriletno financiranje podpornih projektov, vključno z vsebinskimi mrežami ter stanovskimi društvi. V naslednjem mandatu bo poleg stabilnega večletnega financiranja ključen cilj zakonska sprememba, ki bo omogočila financiranje hladnega pogona, odprtje novih regijskih središč za nevladne organizacije z ustreznimi podpornimi in produkcijskimi prostori, vključno z Ljubljano, okrepljeno financiranje mednarodnega sodelovanja, ter nadaljnja profesionalizacija sektorja z urejanjem delovnih pogojev. Prav tako bomo reformirali razpisne mehanizme, ki bodo omogočili stabilno financiranje organizacij s prostori, ter posebno podporo mlajšim organizacijam pri njihovem razvoju.

Na področju razvoja ljubiteljskih društev bomo krepili finančno in prostorsko podporo njihovega delovanja, s posebnim poudarkom na novem mehanizmu kroženja in gostovanja, ki bo vključeval tako Slovenijo kot zamejstvo, ter tako omogočal širšo dostopnost njihovega dela. Poseben fokus bo na razvoju izven večjih urbanih središč. Že v tem mandatu smo začeli s temeljno, pionirsko raziskavo ljubiteljskega sektorja, ki bo omogočila vse nadaljnje informirane in dialoške sprejete ukrepe. Krepiti želimo njihovo delo na področju duševnega zdravja in dobrega počutja prebivalstva ter dela z mladimi, s čimer želimo nagovoriti tudi vse večji generacijski razkorak v sektorju. Krepili bomo tudi njihovo zagovorniško vlogo.

Sprejetje zakonske ureditve, ki omogoča minimalne honorarje za samostojne delavce v kulturi, in ki smo jo sprejeli v tem mandatu, je pionirski model zaščite prekarnih delavcev pri nas in v Evropi. Danes imajo zaradi te zakonske spremembe prekarni delavci v kulturi v javnem sektorju dostojne honorarje. Naslednji korak je ureditev kolektivnega pogajanja zanje. Hkrati smo v tem mandatu izboljšali socialno varnost samostojnih delavcev v kulturi z uvedbo karijerne dinamike, ki bo pozitivno prispevala k socialnim transferjem med bolniškimi odsotnostmi, materinstvom, in na koncu tudi pri pokojninah. Prav tako smo uvedli višji in drsni cenzus, ki bolj sledi neenakomerni dinamiki dela v kulturi. Nadomestilo, ki ga prejemajo samostojni delavci v kulturi ob dolgotrajnih bolniških odsotnostih smo iz bolniščin razširili tudi na primere poškodb. Prav tako so do tega nadomestila zdaj upravičeni približno 10 dni prej, naš cilj pa je sistemska ureditev bolniških odsotnosti za enoosebne samostojne delavce v kulturi od tretjega dneva dalje. Prav tako smo dvignili honorarje za ustvarjalce, kar je poleg zagotavljanja socialnih pravic prekarnim delavcem tudi ključni mehanizem za dolgoročno izboljšanje njihovega položaja. Na teh temeljih bomo gradili še naprej, vključno s širitvijo modela obveznega deleža, ki v sektor prinaša nove vire financiranja za samostojne ustvarjalce, predvsem na vizualnem področju. Na področju samostojnih novinarjev bomo krepili njihove delavske pravice ter podporne mehanizme zanje.

Levica je v tem mandatu s sindikati vodila konstruktiven socialni dialog okoli reforme plačnega sistema v javnih zavodih, kolektivne pogodbe, insourcinga, prenove ključne kulturne zakonodaje ter minimalnega urnega plačila za samostojne delavce v kulturi. S spremembo krovne zakonodaje smo pri večjih javnih zavodih v kulturi povečali število delavskih predstavnikov v svetih. Spoštljiv socialni dialog ter zaščita delavskih predstavnikov je za nas pri sodelovanju sindikati ključna. Levica je vedno bila in vedno bo glas delavke in delavca na nivoju politike in države. V tem mandatu smo sprejeli pomembne zakonske spremembe glede zaščite delavskih predstavnikov ter varovalke na področju pisnega opomina pred odpovedjo. Še naprej bomo tako krepili zaščito

in položaj delavskih predstavnikov, tudi v kulturi, ter tako omogočali tako sindikatom kot svetom delavcev varno delovno okolje, kjer bo možno zagovarjati pravice delavcev ter opozarjati na sporne prakse, brez nelegitimnih povračilnih ukrepov delodajalcev. Hkrati bomo skrbeli, da bodo do sindikalnega delovanja upravičeni tudi prekarni delavci v kulturi - tudi prek kolektivnih pogodb.

Ključni izziv za občinstva po vsej državi je dostopnost kulture. To bomo zagotavljali za vse, ne glede na njihov ekonomski status, morebitne oviranosti ali kraj bivanja. Krepili bomo tudi participatorne programe za gradnjo občinstva, predvsem v sklopu kulturno-umetnostne vzgoje.

4. Opredelite prioriteta področja kulturne politike, ki jih boste naslovili in ukrepe, ki so vaše zaveze v bodočem mandatu.

Ključna izziva v kulturi sta omogočanje dostojanstvenih pogojev dela za ustvarjalce ter dostopnost umetnosti in kulture za prebivalce. Produkcijo kakovostne umetnosti bomo omogočili s stabilnim financiranjem, primernimi produkcijskimi prostori ter zagotavljanjem socialnih pravic in višjih honorarjev ter zaščite pravice do neodvisnega informiranja in umetniške svobode. Dostopnost kulture bomo zagotavljali za vse, ne glede na njihov ekonomski status ali kraj bivanja. To pomeni, da moramo zagotoviti sredstva za ukrepe, ki omogočajo, da kultura enakomerno nastaja in pride do ljudi po vsej državi, ter da je ne prepuščamo trgu.

5. Kako boste uravnotežili razvoj med prioritetskimi in drugimi področji kulture?

Aktivnosti na prioritetskimi področjih se bodo usklajevale glede na sprejete strateške dokumente, predvsem nacionalnega programa za kulturo, izvedbene dokumente, kot je akcijski načrt, ter izvedene analize. Najprej bomo reševali področja, ki so bila desetletja zanemarjena, a želimo hkrati kulturo razvijati sistemsko, saj med vejami umetnosti ne sme biti hierarhije.

6. Če kultura za vas predstavlja pomemben del družbenega razvoja, zakaj v vašem volilnem programu ni (bolj) jasno opredeljenih prioritet, ciljev, ukrepov in merljivih zavez na področju kulturne politike? Kako se kulturna politika umešča v vaš splošni razvojni program države?

Ukrepi na področju kulturne politike je pomemben in podrobno razdelan segment predvolilnega programa naše stranke. Naše prioritete usmeritve so stabilno javno financiranje, odprava prekarizacije, demokratizacija upravljanja, decentralizacija dostopa ter varovanje javnega interesa. Kulturna politika je umeščena v jedro razvojnega modela, ki temelji na zmanjševanju neenakosti in širjenju dostopa do skupnih dobrin. Kultura se v našem programu umešča kot eden od nosilnih stebrov socialne države. Brez dostopne, avtonomne in stabilno financirane kulture ni mogoče zagotoviti ne socialne enakosti, ne svobode izražanja, ne trajnostnega družbenega razvoja. V tem mandatu je vlada na področju kulture sprejela tudi akcijski načrt do leta 2027, ki ga vztrajno in uspešno uresničujemo. V njem so zapisane natančne časovnice, sredstva, viri financiranja, kazalniki ter seveda ukrepi.

7. Kdo so za vas deležniki, ki vas lahko morajo informirati pri oblikovanju kulturne politike? Kako jih boste vključili? Katere konkretne mehanizme vključevanja boste vzpostavili ali ohranili?

Ko smo sektor pred štirimi leti prevzeli, je bil ta v razsulu: s premalo sredstvi, slabimi pogoji dela in umetniki, ki so bili s strani desnice dnevno napadeni, zaupanje med deležniki pa je bilo porušeno. Popraviti to stanje je bila naša prva naloga. Ponovno smo uvedli in kasneje v zakon tudi zapisali tri dialoške skupine, in sicer za samostojne delavce, nevladne organizacije in javne zavode v kulturi. Z deležniki smo se redno srečevali tudi v okviru Nacionalnega sveta za kulturo, na številnih delovnih skupinah in posvetih. Pri pripravi zakonodajnih procesov smo upoštevali številne pripombe javnosti, vodili socialni dialog s sindikati in bili skozi celoten mandat zavezani k transparentni in stalni komunikaciji z javnostmi. K vsem tem mehanizmom ostajamo zavezani tudi v prihodnjih štirih letih. Za nas bodo ključni deležniki javni zavodi, nevladne organizacije, samostojni delavci v kulturi, ljubitelji, občine, sindikati, stanovska združenja, javni agenciji in sklad, strokovna javnost, raziskovalne institucije, mediji ter seveda - občinstvo.

FINANCIRANJE KULTURE, UMETNOSTI IN MEDIJEV

1. Kaj oz. kakšna sta za vas in vašo stranko kultura, umetnost in medijska dejavnost v javnem interesu, ki sta vredni podpore državljanov ter v kakšni obliki (državni proračun, neposredna podpora, davčni ukrepi itn.)? Kaj pa ni vredno omenjene podpore oz. po katerih kriterijih boste določali javni interes na področju kulture in medijev?

Naša vodila pri uresničevanju javnega interesa, vključno s financiranjem, so transparentnost, strokovnost in avtonomija. Kultura, umetnost in mediji so skupno dobro, zato mora država zagotavljati pogoje zanjo na vseh področjih in jih ne sme prepuščati trgu in komercializaciji. Ustvarjalcem zagotavlja delovne, prostorske in programske pogoje za ustvarjanje, prebivalcem pa dostop do kulturnih dogodkov.

2. Kdo naj oziroma lahko po vašem mnenju in mnenju vaše stranke presoja o razdelitvi javnega denarja? Kje je tu mesto politike, stroke, državljanov? Ali podpirate model neodvisnih strokovnih komisij brez političnega potrjevanja?

Naša vodila pri uresničevanju javnega interesa, vključno s financiranjem, so transparentnost, strokovnost in avtonomija. Zato bodo o podeljevanju sredstev odločale transparento imenovane strokovne komisije, naloga politike pa je, da vsem deležnikom v kulturi omogoča avtonomijo in pogoje za ustvarjanje in delo.

3. Ali mora proračun ministrstva za kulturo neposredno odražati rast proračuna države, ali in zakaj lahko raste počasneje?

Da, mora odražati.

4. Kakšen je primeren letni proračun v okviru Zakona o medijih za financiranje javnega interesa na medijskem področju? Kaj pa letni proračun za sofinanciranje programov in projektov NVO in samostojnih delavcev v kulturi? Socialnih pravic v polju kulture?

Za financiranje javnega interesa na medijskem področju je bilo v proračunu ministrstva za kulturo pred spremembo medijske zakonodaje zagotovljeno približno 3 milijone evrov, kolikor je bila vrednost rednega letnega razpisa programskih vsebin medijev. Po novem je vrednost programskega razpisa višja za milijon evrov, pet milijonov pa je namenjenih za nove sheme finančnih pomoči: sofinanciranju dela distribucije tiskanih medijev, sofinanciranju novih novinarskih zaposlitev in sofinanciranju digitalnih naročnin. To pomeni, da so se skupna proračunska sredstva MK za financiranje javnega interesa na področju medijev potrojila. V tem mandatu smo povečali sredstva za nevladne organizacije za približno dve tretjini ter podvojili sredstva za samostojne ustvarjalce. Povečali smo programska sredstva za javne zavode, samo letos vsem gledališčem za deset odstotkov. To je trend, ki ga želimo nadaljevati.

5. Kako boste spodbudili vlaganje ali pa potrošnjo državljanov v kulturo? Ali recimo podpirate brezplačne vstopne v muzeje in galerije po vzoru npr. Francije, kjer imajo mladi prost vstop tudi v največje muzeje? Ali podpirate možnost posebnih bonov / vavčerjev za kulturo in umetnost za mlade in družine, upokojene, druge družbene skupine? Če da, kakšen model bi zagovarjali in ga nameravate udeležiti v prihodnjem mandatu?

Dostopnost kulture bomo zagotavljali za vse, ne glede na njihov ekonomski status ali kraj bivanja. To pomeni, da moramo zagotoviti sredstva za ukrepe, ki omogočajo, da kultura enakomerno nastaja in pride do ljudi po vsej državi, ter da je ne prepuščamo trgu, temveč jo stabilno financiramo. Vstopnice morajo biti za ljudi ekonomsko dostopne, za mlade, ki jih želimo še posebej spodbuditi k obiskovanju kulturnih institucij pa tudi brezplačne. Zato bomo nadaljevali s projektom Šola v kulturi ter drugimi oblikami kulturno-umetnostne vzgoje, ki omogočajo brezplačno udeležbo na kulturnih dogodkih. Prav tako bomo uvedli bone za kulturo, ki jih bo prejel vsak 18-letnik ter se zavzemali za vzajemno veljavnost z državami Evropske unije, ki so tovrstne bone že uvedle. Obiskovanje kulturnih prireditev bomo spodbujali tudi s posebnimi projekti brezplačnega vstopa, kot je denimo Ta veseli dan kulture.

6. Opredelite tri ukrepe za zagotovitev izvenproračunskih virov, s katerimi boste kot država spodbudili vlaganje v kulturo.

Pripravljen na sprejetje v začetku naslednjega mandata je zakon, ki bo uvedel izvenproračunsko financiranje filma. Skrbeli in spodbujali bomo doslednejše izvajanje obveznega deleža za umetnost ter z izvoznimi pisarnami izboljševali pogoje za pridobivanje sredstev iz mednarodnega okolja za domače umetnike in producente. Prav tako bomo z ukrepi podpirali pridobivanje evropskih sredstev.

7. Kandidatu/kandidatki, ki poudarja podjetništvo in kreativne industrije: Večkrat ste omenili pomen kreativnih industrij. Kako boste preprečili, da bi ekonomska logika nadomestila javni interes in avtonomijo sodobne umetnosti? Za vse: morajo biti kultura, umetnost in medijska dejavnost podvržena tržni logiki, in če da, do katere mere?

Kultura nikoli ne sme biti podvržena trgu in komercializaciji. Zato smo kulturo kot skupno, javno dobro zapisali tudi v vse strategije in krovni zakon v kulturi in temu bomo sledili tudi v prihodnjem mandatu, ko se bomo zavzemali za stabilno financiranje kulture in umetnosti iz državnega proračuna. Res pa je, da imajo nekatera področja umetnosti in kulture, denimo arhitektura in oblikovanje ter ostala področja znotraj kulturnega in kreativnega sektorja visoko dodano vrednost, zato spodbujamo njihov medresorski razvoj predvsem v smeri inovacij in raziskav, denimo prek evropskih kohezijskih projektov Centra za kreativnost in razpisov za razvoj raziskovalne umetnosti. Pri medijih gre v Sloveniji - z izjemo javnih medijev - za zasebno dejavnost, ki se financira s prihodki od prodaje ali oglasov. Za medijsko pluralnost je bil vedno potreben tudi komercialen medijski sistem. Ne more pa zgolj komercialni medijski sistem s svojo ekonomsko logiko poskrbeti za vse potrebe prebivalcev, zato ga je treba regulirati z ustrezno medijsko zakonodajo in spodbujati tudi razvoj drugih oblik medijev.

8. Ali podpirate, da se izvajanje obveznega deleža za umetnost razširijo na vse posredne in neposredne proračunske porabnike, kadar ti izvajajo investicije? Povejte, zakaj ja ali ne.

Podpiramo nadaljnjo krepitev obveznega deleža za umetnost - v prvi vrsti, da se ga dosledno izvaja s strani vseh v zakonu določenih investitorjev, ter razmisli o spodbudah, da bi k temu pristopili tudi drugi. Javna sredstva, ki jih kot država namenimo za gradnjo in prenovo infrastrukture, soustvarjajo skupni prostor. Vključevanje umetnosti v investicije pomeni, da se dviguje kakovost bivanjskega okolja, javnih ustanov in urbanega prostora. Ta mehanizem zagotavlja dodaten vir financiranja umetniške produkcije ter krepi prisotnost sodobne umetnosti v vsakdanjem življenju. Zato smo v tem mandatu sprejeli ustrezen popravek zakonodaje, ki je obvezen delež, ki do tega mandata praktično ni funkcioniral, spravili v pogon.

POLOŽAJ POSAMEZNIKOV/POSAMEZNIC, KI DELUJEJO V KULTURI

1. Ali podpirate aktualno sistemsko ureditev statusa samostojnih delavcev v kulturi? Opredelite tri njene pomankljivosti, ki jih boste kot zaveze odpravili v prihodnjem mandatu kot minister ali ministrica za kulturo ali zagovarjali kot stranka?

V tem mandatu smo izvedli temeljito reformo statusa samostojnih delavcev v kulturi, začeni z njihovim simbolnim preimenovanjem. Dvignili in uvedli smo drsni cenzus, razširili nadomestilo bolniške odsotnosti tudi na poškodbe, za deset dni skrajšali čakanje na to nadomestilo, uvedli karierno dinamiko, ki bo dvignila nadomestilo med porodniško in bolniško odsotnostjo ter pokojnine, ter minimalne zagotovljene honorarje. Vse te mehanizme bomo med implementacijo

skrbno spremljali in analizirali ter nadgrajevali. Dodatno si želimo uvesti sistemsko spremembo bolniških odsotnosti od tretjega dne, plačan preventivni zdravstveni pregled ter nove priložnosti za delo in dostojne honorarje.

2. Opredelite konkretne ukrepe, s katerimi boste spodbudili za izboljšanje delovnih pogojev in okrepili zmožnosti delovanja prekarnih kulturnih delavcev vseh generacij?

V tem mandatu smo na razpisih, razstavninah in štipendijskih shemah dvignili honorarje za samostojne ustvarjalce v kulturi in to je smer, ki jo bomo zasledovali tudi v prihodnje. Hkrati bomo nadaljevali z medresorskim povezovanjem, predvsem na področju šolstva oziroma kulturno-umetnostne vzgoje in zdravstva, ki bo samostojnim delavcem odprl nove možnosti za delo v kulturi. Krepili bomo obvezen delež za umetnost, ki predstavlja pomemben vir spodbujanja odkupov umetniških del. Krepili bomo postprodukcijske mehanizme, da bodo posamezna umetniška dela imela daljše življenje oziroma več ponovitev ter gostovanj v Sloveniji in tujini ter kot takšna predstavljala dodaten vir prihodkov za ustvarjalce. Nadgrajevali bomo spremembe iz ZUJIK-I (npr. karierna dinamika) ter si prizadevali za bolniško od tretjega dne dalje ter plačan preventivni zdravstveni pregled.

3. S kakšnimi spodbudami boste uravnotežili podporo vrhunski produkciji in zagotavljanje širše dostopnosti ustvarjalcev?

Še naprej bomo povečevali programska in projektna sredstva za javne zavode, nevladne organizacije in samostojne ustvarjalce tako v neposrednih pozivih kot na javnih razpisih in pozivih. Razvijali bomo tudi pogoje za njihove podporne programe, predvsem postprodukcije, s posebnim ozirom na mednarodno delovanje in povezovanje, tako medinstitucionalno kot rezidenčno. Krepili bomo gostovalne mreže po Sloveniji in kroženje del tako v Sloveniji kot v zamejstvu. Odpirali bomo nove medresorske epovezave na področju sociale, zdravstva in šolstva, ki bodo odpirale dostop do umetnosti ne le geografsko razpršeno, temveč tudi na mestih, kjer se ljudje izobražujejo, zdravijo in bivajo ter tako širili dostop do umetnosti za prebivalstvo.

4. Morata biti po vašem mnenju svoboda in avtonomija umetniškega izražanja ter novinarskega zaščiteni? Če da, katere konkretne varovalke boste uvedli ali okrepili za zaščito pred političnim vplivom?

Da, svoboda in avtonomija umetniškega izražanja ter novinarskega dela morata biti zakonsko ustrezno in visoko zaščiteni. V slovenskem pravnem redu sta že jasno varovani z ustavnimi določbami o svobodi izražanja, svobodi umetniškega ustvarjanja in svobodi tiska, kar potrjuje tudi ustaljena sodna praksa.

Dodatno je bila v tem mandatu uvedena varovalka proti zlorabam sodnih postopkov za utišanje kritikov (t.i. SLAPP tožbe), kar krepi zaščito novinarjev in umetnikov pred pritiskom finančno in procesno izčrpavajočih tožb. Hkrati smo v tem mandatu avtonomijo zapisali kot ključen koncept v nov nacionalni program za kulturo ter krovni zakon.

V prihodnje je ključno ohranjati obstoječe varovalke ter preprečevati politični pritisk prek kadrovanja in financiranja. Zato bomo vztrajali pri strokovnih komisijah, transparentnemu kadrovanju in jasni razmejitvi med pristojnostmi politike in stroke.

5. Opredelite se do instrumentalizacije kulture in umetnosti za namene političnega sporočanja in propagande in cenzure.

Takšni instrumentalizaciji odločno nasprotujemo. Avtonomija in strokovnost sta eni izmed naših ključnih usmeritev.

6. Kakšen je vas odnos do zakonske ureditve zagotovitve minimalnega plačila (samostojnih) delavcev v kulturi? Kakšne so po vašem mnenju prednosti ureditve, ki bi jih veljalo krepiti in slabosti, ki jih bi bilo potrebno nasloviti?

Glede na to, da smo stranka, ki je ta pionirski model uvedla, ga seveda absolutno podpiramo, saj gre za temeljno zaščito prekarnih delavcev, dvig njihovega socialnega standarda ter omogočanje dostojanstvenih pogojev za delo. V bodoče si želimo model nadgraditi in ga sistemsko razširiti na druge resorje (denimo visoko šolstvo), ga v Evropi predstaviti kot primer dobre prakse ter uvesti kolektivno pogodbo.

7. S katerimi ukrepi boste odpravljali negotovosti prekarne narave dela v kulturi? Kako krepili ustrezno socialno zaščito, varovali zdravje ter si prizadevali za ustrezno pokojninsko osnovo vseh delavcev v kulturi?

V javnih zavodih bomo nadaljevali z insourcingom - zaposlovanjem prekarnih delavcev v prikritih delovnih razmerjih. Skrbeli bomo za dosledno izvajanje minimalnih honorarjev za samostojne delavce v kulturi, ki smo jih uvedli v tem mandatu skupaj s prepovedjo neplačanega pripravništva v javnih zavodih. V tem mandatu smo na razpisih, razstavninah in štipendijskih shemah dvignili honorarje za samostojne ustvarjalce v kulturi in to je smer, ki jo bomo zasledovali tudi v prihodnje. Hkrati bomo nadaljevali z medresorskim povezovanjem, predvsem na področju šolstva oziroma kulturno-umetnostne vzgoje in zdravstva, ki bo samostojnim delavcem odprl nove možnosti za delo v kulturi. Krepili bomo obvezen delež za umetnost, ki predstavlja pomemben vir spodbujanja odkupov umetniških del ustvarjalcev. Krepili bomo postprodukcijske mehanizme, da bodo posamezna umetniška dela imela daljše življenje oziroma več ponovitev ter gostovanj v Sloveniji in tujini ter kot takšna predstavljala dodaten vir prihodkov za ustvarjalce. Nadgrajevali bomo spremembe iz ZUJIK-I (npr. karierna dinamika, ki bo vplivala tudi na optimalnejšo pokojninsko osnovo) ter si prizadevali za bolniško od tretjega dne dalje ter plačan preventivni zdravstveni pregled. Skrbeli bomo za ustrezne delovne prostore, tako v NVO kot javnem sektorju ter ateljejih za posameznike.

8. Kaj boste storili na področju izjemnih pokojnin za umetnike?

Področje želimo urediti skupaj z ostalimi - denimo športom in znanostjo, kjer poznajo podobne rešitve.

9. Kakšno je vaše stališče glede nagrad v kulturi in umetnosti pri nas, tudi glede najvišje?

Na uspehe in dosežke naših umetnic in umetnikov smo ponosni, zato smo v tem mandatu poskrbeli za optimizacijo delovanja najvišjih nagrad na področju kulture ter dvignili njihove zneske. Prav tako smo uvedli nov razpis za stanovska društva, s katerim nameravamo nadaljevati, saj ta pogosto podeljujejo področne nagrade, zato menimo, da je potrebno njihovo delovanje na tem področju krepiti in ustrezno finančno podpirati.

10. Ali bi podprli vzpostavitev posebnega državnega socialnega sklada za samostojne delavce v kulturi ob izpadih prihodkov?

To področje - obdobja brezposelnosti med projekti in umestitve v ustrezne socialne mehanizme državne podpore, ki so jo deležni delavci v rednih delovnih razmerah, želimo urediti. O tem je potrebno odpreti široko javno razpravo in najti najboljšo možno rešitev. Bolj naklonjeni smo sicer splošnim sistemskim rešitvam (denimo prek vključitve v podpore zavoda za zaposlovanje), a ne zavračamo ideje oblikovanja sui generis mehanizma v ta namen.

11. Kako nameravate nasloviti kadrovske izzive, ki (predvsem ko gre za zaposlovanje, profesionalizacijo in usposabljanje) pestijo tako javne zavode kot nevladne organizacije? Opreделите, tri ukrepe, ki se jih nameravate v prihodnjem mandatu lotiti prednostno, da bi položaj naslovili.

V javnih zavodih bomo nadaljevali z insourcingom - zaposlovanjem prekarnih delavcev v prikritih delovnih razmerjih. Tako v javnih zavodih kot nevladnih organizacijah bomo skrbeli za primerne prostorske delovne pogoje. Nevladnim organizacijam bomo omogočili financiranje hladnega pogona ter podpirali razpise za nadaljnjo profesionalizacijo sektorja iz sklada za nevladne organizacije. V tem mandatu pa smo že dvignili plače javnih uslužbencev.

12. Kandidatu/kandidatki, ki zagovarja reformo javnega sektorja: V svojih nastopih ste napovedali racionalizacijo javnih zavodov. Kako boste zagotovili, da takšni ukrepi ne bodo dodatno poslabšali pogojev za sodelujoče samostojne delavce v kulturi, prvenstveno umetnike?

Racionalizacija javnih zavodov je drugo ime za fleksibilizacijo in krčenje delavskih pravic. V Levici in Vesni temu ostro nasprotujemo. Nasprotno - varnost in delavske pravice, ki veljajo v javnih zavodih, je potrebno razširiti tudi v druge dele kulture. Javni zavodi reformo sicer potrebujejo, a predvsem v smislu upravljanja in modernizacije - nikakor pa ne v smeri krčenja delavskih pravic in odpuščanja.

INFRASTRUKTURNI POGOJI V KULTURI

1. Infrastrukturne potrebe so po celotnem sektorju dobro izpričane tako v javnem kot nevladnem in samostojnem delavskem segmentu kulture. Navedite največ pet infrastrukturnih projektov, ki jih boste prednostno podprli, in kriterije za njihovo izbiro.

Pri kriterijih bomo zasledovali javni interes in strokovnost. Ključni projekti bodo prenova Drame in izgradnja novega Prirodoslovnega muzeja, na področju filma pa Fornace v Piranu. Zgradili bomo novo produkcijsko središče za nevladne organizacije in samostojne ustvarjalce v kulturi ter muzejske depoje po različnih krajih po državi.

2. Menite, da bi bilo pri zagotavljanju potrebne, kulturi in umetnosti namenjene infrastrukture potrebno okrepiti sodelovanja na ravni javno-zasebnih partnerstev ter skupnih vlaganj lokalnih in državnih oblasti? Pod kakšnimi pogoji? Kakšne modele upravljanja teh prostorov zagovarjate?

Kulture, še posebej javnih dobrin, kot so spomeniki, gradovi, javna kulturna infrastruktura ne smemo prepuščati trgu in privatizaciji, ampak mora zanjo skrbeti država, upravljati jih morajo javni zavodi ali biti v brezplačni uporabi nevladnih organizacij v javnem interesu v kulturi. Pri večini prenov prihaja do sodelovanja med državo in občino, menimo da je to dober model pri zagotavljanju javne kulturne infrastrukture. Pri državnih spomenikih (gradovi v državni lasti) zagovarjamo model lokalnega upravljanja (denimo občinskih zavodov), saj verjamemo, da le tako takšna infrastruktura programsko živi in diha z lokalno skupnostjo. Na tak način smo v tem mandatu oživili veliko tovrstne infrastrukture.

3. Opredelite se do stališča: če se prenova infrastrukture financira iz proračuna za kulturo, mora z infrastrukturo upravljati javni zavod ali nevladna organizacija / nevladne organizacije, ki delujejo v polju kulture in umetnosti ter izvajajo kulturne dejavnosti v javnem interesu. Če se s trditvijo ne strinjate, podajte argumente, zakaj temu ni tako.

Strinjamo se, da morajo javno kulturno infrastrukturo upravljati državni ali občinski javni zavodi oziroma jo imeti v brezplačni uporabi nevladne organizacije. Trdno namreč verjamemo, da je kultura javno oziroma skupno dobro, in da mora služiti javnosti - tako ustvarjalcem kot obiskovalcem, zato pa mora biti podprta s strani države oziroma občin, tako v prostorskem kot finančnem smislu.

4. Ali nameravate podaljšati veljavnost Zakona o zagotavljanju sredstev za določene nujne programe Republike Slovenije v kulturi (ZZSDNPK)? Se strinjate, da mora do sredstev iz naslova zakona dostopati vse nevladne organizacije, ki delujejo v kulturi, tako ljubiteljske kot poklicne? Boste realizirali sklep Nacionalnega sveta za kulturi ter sredstva na tej postavki najmanj podvojili?

Vsa dodatn sredstva za kulturo so dobrodošla. Strinjamo se, da morajo biti do njih upravičena tako ljubiteljske, mladinske in poklicne organizacije, za kar smo v tem mandatu tudi poskrbeli. Sklep, ki ga omenjate, ni mogoče realizirati brez zakonske spremembe, in ga podpiramo.

5. Ali boste prostore na Metelkovi 6 še naprej namenjali za dejavnosti nevladnih organizacij, ki v javnem interesu delujejo v polju kulture? Boste realizirali prenovo stavbe?

Da - za oboje. V tem mandatu smo sicer izvedli tudi manjše obnove ter podaljšali pogodbe in preprečili evikcijo Metelkove 6.

6. Se strinjate, da bi morali vsi deležniki, ki v polju kulture upravljajo z javno infrastrukturo, dostopati do javnih namenskih sredstev za hladni pogon te infrastrukture, ki so ločena od sofinanciranja za izvajanje kulturnih dejavnosti? Če da, kako jih boste zagotovili?

S tem se strinjamo. Javni zavodi jih že imajo, za nevladne organizacije, ki javno kulturno infrastrukturo brezplačno uporabljajo, pa bomo hladni pogon zagotovili s potrebno zakonsko spremembo. Že zdaj pa smo uvedli posebne razpise za podporne programe, ki pri nevladnih organizacijah deloma odgovarjajo tudi na tovrstne potrebe.

POLICENTRIČNI, OBMEJNI RAZVOJ IN INTERNACIONALIZACIJA KULTURE

1. S kakšnimi ukrepi boste spodbujali dostopnost in razvoj kulturne ponudbe onkraj večjih mestnih središč? Opredelite do tri ukrepe.

Nadaljevali bomo z javnim pozivom za kroženje kulturnih projektov, kot je bil izveden v letih 2024, 2025 in 2026. Ta mehanizem omogoča, da se umetniški dogodki izvajajo po vsej Sloveniji in zamejstvu ter vključujejo aktivnosti za razvoj občinstva. Takšen model neposredno spodbuja decentralizacijo, saj sistemsko financira gostovanja in prenos vsebin iz večjih središč v manjša okolja.

Ta ukrep smo nagradili v močne gostovlane mreže, denimo na področju gledališča, sodobnega plesa in glasbe. Mreže bodo povezale kulturne domove in druga, tudi nevladna prizorišča po vsej državi, omogočala skupno izobraževanje, odprla nove zaposlitve, prinesla kulturne dogodke tudi v domove za starejše in podobne institucije. Prebivalci bodo tako dobili enako kakovosten umetniški program v kraju, kjer bivajo, umetniki pa nove priložnosti za delo. Tretji ukrep je nadlajnja programska in projektna podpora javnim zavodom in nevladnim organizacijam ter samostojnim delavcem v kulturi prek javnih razpisov in pozivov, ki že zdaj delujejo izven večjih mest. Na določenih razpisih v tem mandatu, denimo podpornemu okolju za nevladne organizacije, smo pri merilih že zdaj upoštevali, če so organizacije delovale v več krajih po državi, prav tako točke za razpršeno delovanje dobijo samostojni delavci v kulturi pri podeljevanju statusa oziroma pravice do plačevanja socialnih prispevkov.

2. Kako boste zagotovili večjo regionalno uravnoteženost brez ogrožanja stabilnosti v večjih centrih delujočih, razvitih in kakovostnih institucij in organizacij?

Ideja enakomernega regionalnega razvoja ni, da se zmanjšuje podpora ustvarjalcem v središču, temveč da se vlaga v program in infrastrukturo v vseh regijah, da ustvarjalci iz njih ne odhajajo, ter da imajo prebivalci dostop do kakovostne umetnosti tam, kjer živijo. Zato z našimi ukrepi v preteklem mandatu center ni dobil manj sredstev, kar jasno izkazujejo številke - sredstva so se

namreč povečala po vsem državi. Veliko servisov v kulturi je že danes uspešno decentraliziranih in odlično delujejo: arhivi, knjižnice, gledališča, muzeji, kulturni domovi, ljubiteljska kultura. Težje je za nevladne organizacije in samostojne ustvarjalce, zato tja usmerjamo dodatne napore. Ključni izziv pa je, da originalno nastala dela premalo krožijo in doživijo premalo ponovitev, posledično pa imajo manj občinstva. Zato v takšna povezovanja usmerjamo dodatne ukrepe, kot so denimo gostovalne mreže in podobno. Ključen instrument enakomernega regionalnega razvoja je torej krepitev programov kroženja in gostovanj, kot je model javnega poziva za kroženje kulturnih projektov, ki omogoča, da produkcija večjih centrov doseže tudi manjša okolja. S tem se prenašajo vsebine in znanje brez destabilizacije matičnih organizacij.

3. Kako boste okrepili dejavnosti in kulturnih deležnikov, ki delujejo v zamejstvu in po svetu, in njihovo povezovanje z matično državo? Katere konkretne mehanizme financiranja ali programskega sodelovanja boste okrepili?

V tem mandatu smo vprašanje stabilne podpore kulturnih aktivnosti v zamejstvu postavili v fokus našega delovanja. Najprej smo ustanovili zamejsko kulturno koordinacijo in zamejstvo umestili v nacionalne strateške dokumente na področju kulture. Dejavnosti kulturnih deležnikov v zamejstvu bomo še naprej krepili prek stabilnih in predvidljivih mehanizmov financiranja ter sistematičnega programskega povezovanja. Pomemben instrument je javni poziv za kroženje kulturnih projektov, ki je bil v tem mandatu zasnovan tako, da je omogočal sofinanciranje tudi organizacijam iz zamejstva. Tak model omogoča večsmerno povezovanje: prenos produkcij iz Slovenije v zamejski prostor, prenos produkcij med zamejstvom, ter prenos produkcij iz zamejstva v Slovenijo. Namenjen je profesionalnim produkcijam, zato bomo v prihodnjem mandatu tak mehanizem ustvarili tudi za ljubiteljsko kulturo. Še naprej bomo podpirali knjižnice, ki skrbijo za dostop do knjige tudi v zamejstvu, edinega stalno delujočega gledališča v Trstu ter ostalih pomembnih organizacij in projektov, ki v zamejskih skupnostih ohranjajo jezik in kulturo.

4. Kako boste spodbujali kulturno dejavnost manjšinskih in drugih skupnosti, tudi prisilno razseljenih oseb, ki bivajo na področju Republike Slovenije? Kako uravnotežili podporo nacionalni kulturi in kulturni izraznosti manjšinskih skupnosti?

V Levici in Vesni verjamemo, da je kultura temelj strpne, demokratične in solidarne družbe, zato je skrb za ljudi z manjšinskimi izkušnjami eden izmed stebrov naše kulturne politike. Pri tem mora biti posebna pozornost namenjena osebam z multiplimi oblikami zatiranosti. Zagotavljali bomo pogoje, v katerih lahko različne skupnosti ohranjajo in razvijajo svojo kulturo ter enakopravno sodelujejo v skupnem javnem prostoru. Še naprej bomo prek razpisov in pozivov za sofinanciranje podpirali skrb za vzpostavljanje pogojev družbene vključenosti pripadnikov italijanske in madžarske narodne skupnosti, romske skupnosti, narodnih skupnosti nekdanje Socialistične federativne republike Jugoslavije, nemško govoreče etnične skupine ter drugih oseb z manjšinsko izkušnjo.

5. Opredelite osrednje izzive, s katerimi se slovenske kulturne institucije in organizacije srečujejo v skupnem evropskem prostoru. Se zavzimate, da se evropska namenska sredstva za kulturo, umetnost in medije povečujejo? Kako boste izboljšali uspešnost slovenskih organizacij, ki delujejo v kulturi, umetnosti in medijih pri črpanju evropskih sredstev?

Podpiramo povečanje sredstev za program Agora ter jasno razmejitev sredstev znotraj tega za podprograme kulture in medijev, jasen sistem programske konzultacije s strani članic, podporo lokalnim pisarnam, ki po naših izkušnjah pozitivno pripomorejo k uspešnemu črpanju sredstev, lokalno pa razvoja učinkovitih sistemov t.i. match-fundinga - sofinanciranja organizacij, ki so bile uspešne pri pridobivanju evropskih sredstev. Ključni izziv namreč ostaja, da je konkurenca na evropskem nivoju čedalje ostrejša, zato organizacij vse težje pridejo do projektov. Zato moramo spodbujati uspešno črpanje, vključno s kohezijskimi, Interreg in Obzorja ter Erasmus programi.

6. Kako boste povečali prisotnost slovenske kulture v mednarodnem prostoru? Katere tri instrumente kulturne diplomacije boste okrepili?

V naslednjem mandatu bomo okrepljeno skrbeli za pojavnost ustvarjalcev in organizacij na področju kulture v mednarodnem prostoru. Podpirali jih bomo s posebnimi razpisi in pozivi, in sicer za udeležbo na referenčnih festivalih, bienalih, razstavah, sejmih in podobnih dogodkih, sofinancirali njihovo članstvo v mednarodnih mrežah, podpirali njihova programska sodelovanja, gostovanja in koprodukcije, v Sloveniji pa izvozne pisarne, sofinanciranje filmskih snemanj s strani mednarodnih producentov ter različne predstavitvene in mednarodne festivale, gostovanja, rezidence in showcase dogodke. Na področju kulturne diplomacije bomo podpirali delovanje obstoječih in odpiranje novih SKIC ter krepitev skupnega fonda kulturnega in zunanjega resorja za podpiranje kulturnih gostovanj in izmenjav prek psoameznih veleposlaništev. Nadaljevali bomo tudi z rezidenčno politiko petih rezidenc Republike Slovenije po svetu ter razvijali podporo individualni mobilnosti ustvarjalcev.

VPRAŠANJA PO KULTURNIH STEBRIH ALI DEJAVNOSTIH MUZEJI

1. Ali podpirate sprejetje samostojnega Zakona o muzejih? Katere izzive bi z njim naslovili?

Podpiramo celovito zakonsko ureditev muzejske dejavnosti, saj to področje v Sloveniji doslej ni bilo urejeno na dovolj sistematičen način. Prav zato smo pripravili nov Zakon o varovanju kulturne dediščine (ZVKD-2), ki je že usklajen med vsemi resorji in v katerem je muzejska dejavnost prvič celovito urejena v samostojnem poglavju. Ta rešitev je bila pripravljena v tesnem sodelovanju z muzejsko stroko. V procesu priprave zakona so muzejske institucije in strokovne organizacije sodelovale pri oblikovanju rešitev in v predlagani ureditvi prepoznale ključne izboljšave, ki jih področje že dolgo potrebuje – od sodobnejše opredelitve muzejev in njihovih nalog do ureditve javne službe muzejev, standardov upravljanja zbirk ter financiranja. Zato menimo, da ni bistveno vprašanje, ali je zakon o muzejih samostojen ali pa je del širšega, integriranega zakona o

varovanju kulturne dediščine. Bistveno je, da je muzejska dejavnost urejena sodobno, sistemsko in v dialogu s stroko. Predlagani zakon naslavlja izzive, ki jih je muzejska skupnost prepoznala tudi v procesu priprave Strategije razvoja muzejev in galerij, med drugim jasnejšo ureditev javne muzejske službe in muzejske mreže, bolj pregledne standarde upravljanja zbirk in odgovornosti institucij, boljši sistem financiranja in sodelovanja med državo, občinami in drugimi ustanovami, večjo dostopnost zbirk, digitalizacijo in vključevanje muzejev v sodobne družbene izzive. Naš cilj je torej predvsem celovita in sodobna zakonska ureditev muzejske dejavnosti, ki bo muzejem omogočila stabilnejše delovanje, boljše upravljanje dediščine, večjo dostopnost javnosti in boljše povezovanje z izobraževanjem ter vključevanje v trajnostno turistično ponudbo.

2. Ali menite, da bi moral turizem vlagati v kulturo in prenovalo kulturne dediščine?

Da, saj podpiramo medresorsko sodelovanje in umeščanje kulture kot integralne politike v druga družbena področja. Takšno sodelovanje se že dogaja in sicer prek evropskih kohezijskih sredstev, kjer potekata komplementarna razpisa ministrstev za kulturo in gospodarstvo - ter so namenjena obnovi kulturne dediščine oziroma javne kulturne infrastrukture ter razvoju programov v takšnih prostorih. Menimo, da je ukrep dober in ga bomo nadaljevali in širili tudi v naslednjem mandatu.

3. Davčna zakonodaja ne spodbuja vlaganje v kulturo in kulturno dediščino. Nujna je prenova sistema in spodbujanje le-tega. Ali boste kaj naredili na tem področju?

V Evropi obstaja več različnih vrst spodbujanja vlaganja v kulturo, vključno z davčnimi spodbudami, a takšne rešitve potrebujejo močen družbeni konsenz. Naredili bomo obsežno študijo o tovrstnih mehanizmih, vključno s študijo o novi obliki skupnega upravljanja državnih spomenikov (gradov) - ki bi omogočala, po vzoru nekaterih evropskih držav, bolj učinkovito skupno turistično promocijo, dohodki iz teh virov pa bi omogočali učinkovitejše prenavljanje dediščine.

4. Potrebna je kampanja za dvig vrednosti kulture in kulturne dediščine v družbi, ki sta pomemben del trajnosti in zelenega prehoda. Kako boste spodbudili manj razmišljanja o stroških in več o učinkih kulture in kulturne dediščine na družbo?

Podpiramo tovrstne kampanje in smo jih z razlastitvami različnih let ali dnevor (nacionalni dan stripa, nacionalni dan branja, leto Srečka Kosovela, leto Zofke Kveder in podobno) opravljali tudi v tem mandatu ter sektorsko promovirali kulturo in njene pozitivne učinke. Študija o pozitivnih učinkih kulture je bila v tem mandatu izdelana, zato bomo s tovrstnimi kampanjami na podlagi konkretnih dejstev in številki nadaljevali tudi v prihodnje. Ključno pri tem se nam zdi tudi, da je ministrica s svojo ekipo prva zagovornica in podpornica kulture in sektorja, ne pa da je z njim, kot je bilo to v mandatu Janeza Janše, v vojni. Zato menimo, da mora sektor kulture upravljati stranka, ki kulturo vidi kot izjemno razvojno in družben pomembno področje - in to vsekakor drži za Levico in Vesno.

5. Dostopnost muzejev in galerij je velika, saj imamo nizke vstopnine in vsaj 5 dni letno prost vstop. Kako bi zagotovili razmerje med tovrstno dostopnostjo in ustreznim vrednotenjem programov. Kako vzpostaviti smislno razmerje med ohranjanje dostopnosti

ter ustreznim financiranjem javne službe, ter pričakovanji ustanoviteljev, da ustanove veliko zaslužijo tudi same, stanje je namreč paradoksalno... Kako to rešiti.

Vrednost dela strokovnih sodelavcev v muzejih in kulturi na sploh ne vrednotimo prek višine cen vstopnic, temveč prek kakovosti strokovnega dela in dela z občinstvom. Z obema smo lahko v Sloveniji zadovoljni, saj imamo izjemno kakovosten in visoko izobražen kader, ki predano izvaja javni interes v kulturi. Naloga države je, da zagotavlja zadostna sredstva za delovanje kulturnih institucij, da imajo ta lahko na široko odprta vrata za prebivalce.

6. Kako nasloviti lahko tudi povsem nepojasnjena razhajanja med plačili za primerljiva delovna mesta znotraj kulture in v primerjavi z drugimi sektorji, na primer šolstvom (od nižjih delovnih mest v javnih službah pa vse do direktorskih)? Zakaj je delo v kulturi tudi v javni sferi vrednoteno nižje?

Tovrstne anomalije izhajajo iz dejstva, da prejšnji ministri za kulturo niso bili uspešni v pogajanjih o plačnem sistemu v javnem sektorju in se niso dovolj borili za svoj resor, v večini prejšnjih vlad kultura ni bila videna kot pomembno področje, zato je tako finančno kot razvojno zaostala za drugimi sektorji. V tem mandatu smo s plačno reformo in v dialogu s sindikati odpravili večino anomalij plačnega sistema javnih uslužbenecv na področju kulture ter vsem dvignili plače. Tudi primerljivo s poklici v šolstvu. Ob naslednji reformi se bomo v sklopu sistemskega urejanja plačnega sistema zavzemali za nadaljnjo primerljivost med šolstvom in kulturo.

7. Kako v celotnem javnem sektorju, tudi v kulturi nasloviti problematiko nefleksibilnosti kadrovanja na način, ki bi omogočal ohranjanje in napredovanje kvalitetnih kadrov ter učinkovitost in gibkost javnega upravljanja?

Fleksibilnost kadrovanja in gibkost ter vitkost javnega sektorja so drugi izrazi za razkroj delavskih pravic znotraj javnega sektorja ter prenos najbolj prekarnih oblik dela tudi v javne zavode. V Levici in Vesni na to ne pristajamo. Namesto odpuščanja potrebujemo več strokovnjakov tudi prek insourcinga oziroma zaposlovanja prekarnih delavcev, ki so v prikritih delovnih razmerjih - oboje smo z odzujanjem kadrovskih mest v javnih zavodih v tem mandatu tudi pospešeno uresničevali. Strinjamo se s potrebo po boljšem upravljanju, kar bomo storili s pospešeno digitalizacijo, zasledovanju strokovnih kriterijev pri imenovanju vodstvenega kadra, dodatnimi izobraževanji, deloma pa smo zadeve v tem mandatu že popravili z višjimi plačami, boljšimi kriteriji ter spremembami krovnega zakona v kulturi, ki je omogočil bolj trajnostno načrtovanje.

8. Kako bi rešili razmerje med javnim in zasebnim v kulturi. Javna služba, ki jo določijo ustanovitelji, je podhranjena, zasebniki pa pravijo, da bi moral javni sektor bolj podpirati NVO in zasebne iniciative. Kako to rešiti?

Kulture ne smemo prepuščati trgu, zato mora država zagotavljati primerna sredstva za optimalno delovanje javnih institucij - kar vključuje tudi maksimalno zasedenost prostorov. Ko jih javni zavodi ne potrebujejo, jih morajo dati na razpolago nevladnim organizacijam v javnem interesu, saj je javna kulturna infrastruktura namenjena zadovoljevanju najširših potreb po kulturnem udejstvanju prebivalstva, kultura pa povezan in komplementaren ekosistem. Naloga države je, da to omogoča.

KNJIŽNICE

1. Kako bo država dolgoročno in sistemsko zagotovila stabilno ter zadostno financiranje splošnih knjižnic, glede na to, da raziskava podjetja Valicon potrjuje njihov izjemen vpliv na posameznika in družbo ter dejstvo, da so najbolj obiskana kulturna institucija v državi?

Občine morajo kot ustanoviteljice knjižnic zagotavljati njihovo optimalno delovanje - država pa nakup knjižničnega gradiva, bibliobuse ter v primerih osrednjih regijskih knjižnic tudi sredstva za določene programske naloge. Pogosto z občinami sodeluje tudi pri obnovi prostorov. Knjižnice so eden ključnih stebrov regijsko enakomerno razvite kulture ter središča skupnosti in eden ključnih mehanizmov kulturne politike, zato jih bomo sistematično podpirali tudi v naslednjem mandatu.

2. Če so splošne knjižnice eden redkih preostalih javnih prostorov svobodnega izražanja – nekakšen “Hyde park” Slovenije – kako bo kulturna politika poskrbela, da se bo to njihovo temeljno poslanstvo ohranilo in okrepilo tudi ob širitvi mreže (npr. nova knjižnica v Ivančna Gorica) ter ob vse bolj intenzivnih programskih obveznostih (npr. srečanje potujočih knjižnic v Nova Gorica)?

V tem mandatu smo bistveno povečali sredstva za nakup knjižničnega gradiva ter vpeljali nove razpise za določene podpirne programe, kot so denimo kultura in zdravje, zeleni prehod, kulturno-umetnostna vzgoja in postproduksijsko kroženje umetniških del - na vseh so bile knjižnice med uspešnimi prijavitelji. Vse te mehanizme bomo še nadgrajevali, saj so javne knjižnice eno izmed največjih dragocenosti skupnosti in kulturnega ekosistema.

AVDIOVIZUALNA PRODUKCIJA

1. Zagotavljanje stabilnosti AV produkcije razumemo kot stabilno financiranje iz proračuna in hkrati uvedbo financiranja iz več virov - morebitno uvedbo novih proračunskih virov (t.i. Netflix tax), pa tudi zunajproračunskih virov, s katerimi močno zamujamo za primerljivimi državami. Kako boste jo boste zagotovili in okrepili v vaši stranki?

Stabilnost avdiovizualne produkcije je treba zagotoviti z jasnimi in predvidljivimi proračunskimi financiranjem ter z razpršitvijo virov. Osnova ostaja stabilna in rastoča javna proračunska postavka za film, ki se je v tem mandatu več kot podvojila in je trenutno rekordna v zgodovini samostojne Republike Slovenije. Pripravljen na sprejem je filmski zakon, ki bo v naslednjem mandatu omogočil nove izvenproračunske vire za film. Podpiramo uvedbo obveznosti finančnih prispevkov digitalnih platform, ki delujejo na tukajšnjem trgu po vzoru nekaterih držav znotraj Evropske unije. Takšne rešitve predstavljajo pravičnejšo porazdelitev odgovornosti za razvoj lokalne filmske produkcije. Ker se pri takšnem mehanizmu davki zbirajo integralno v proračun, je potrebno za namembnost za film sprejeti ustrezno zakonsko regulacijo. Na podlagi analiz bi takšna obdavčitev letno prinesla med 3 in 5 milijonov evrov. To samo po sebi ne rešuje sistemskih izzivov filma, lahko pa predstavlja pomemben dodaten vir dohodkov.

2. Kako boste slovensko ustvarjalnost in občinstva zaščitili pred tehnološkimi giganti (npr. UI in avtorske pravice), kar je trenutno izredno pereča tema tudi znotraj EU in širše?

Regulacija velikih globalnih spletnih platform je po veljavni evropski zakonodaji v pristojnosti Evropske komisije, zato nacionalna raven nima neposrednih vzvodov za enostransko urejanje njihovega delovanja. To pomeni, da je ključna pot zaščite tukajšnjega ustvarjalnega prostora dejavno in sistematično delovanje na ravni Evropske unije. Pomembno je oblikovanje koalicij manjših držav s podobnimi interesi, predvsem glede zaščite manjših jezikov, kjer je tveganje marginalizacije največje.

Ključna naloga države in Evropske unije je, da zagotovi enotna pravila in pravično ter obvezno nadomestilo za uporabo avtorskih del ustvarjalcev in ustvarjalcev v primeru učenja modelov umetne inteligence. Zagovarjamo tudi jasno označevanje avtorskih del, denimo knjig, nastalih s pomočjo umetne inteligence - v ta namen bomo spremenili zakonodajo, tako kot smo to v tem mandatu naredili na področju medijev. Določene poklice, denimo prevajalca na področju kulture, bomo zaradi razvoja umetne inteligence uvrstili med deficitarne poklice samostojnih delavcev v kulturi. Regulacija je le del soočanja z negativnimi vidiki umetne inteligence, saj hkrati potrebujemo suverene modele umetne inteligence, s katerimi bomo zaščitili in omogočili razvoj slovenskega jezika v digitalnem svetu. Modelov umetne inteligence namreč ne smemo prepuščati monopolu mednarodnih korporacij.

2. Kako boste zagotovili in/ali ohranili neodvisnost institucij na področju filma (= samostojnost Agencije SFC, neodvisnost RTV, itd.)?

V tem mandatu smo dvakrat spremenili zakon o RTV, s katerima smo osrednjem javnemu mediju zagotovili popolno ločenost politike od upravljanja in programiranja ter stabilno javno financiranje. Takšna avtonomija je standard, ki ga bomo spoštovali tudi v prihodnje. Tudi sicer je naše vodilo avtonomija ustvarjalcev in institucij na vseh ravneh kulture. Pripravljen je nov filmski zakon, ki bo dal stroki dodatne pristojnosti pri odločanju o financiranju filmov ter upravljanju javne agencije.

OBLIKOVANJE

1. Ministrstvo za gospodarstvo in ministrstvo za kulturo na področju oblikovanja ne sodelujeta produktivno. Ali boste kot minister za kulturo spodbudili vlado da ustanovi javno agencijo za oblikovanje oziroma drug učinkovit nacionalni mehanizem, ki bo strateško povezoval kulturo, znanje in industrijo ter omogočil dejanski prehod v gospodarstvo z višjo dodano vrednostjo?

Oblikovanje ima izjemen potencial za povezovanje kulture, znanja in inovacij ter za ustvarjanje višje dodane vrednosti v gospodarstvu. Prav zato menimo, da mora država to področje obravnavati celovito in usklajeno med resorji. Naš cilj je okrepiti sodelovanje med kulturnim in gospodarskim resorjem ter skupaj razviti učinkovite mehanizme, ki bodo omogočili boljši prenos

znanja, ustvarjalnosti in oblikovalskih kompetenc v gospodarstvo. V Sloveniji imamo na tem področju že pomembne akterje in programe, ki dokazujejo, da lahko oblikovanje pomembno prispeva k inovacijam, boljšemu delu javnih zavodov, konkurenčnosti podjetij in trajnostnemu razvoju. Kar zadeva ustanovitev posebne javne agencije za oblikovanje, menimo, da ni bistveno, kakšna je institucionalna oblika, temveč da država vzpostavi učinkovit sistem podpore oblikovanju kot strateškemu področju, in da lahko to naredi brez novih agencij. Zato bomo v dialogu z Ministrstvom za gospodarstvo, akademsko sfero, oblikovalsko stroko in industrijo iskali rešitve, ki bodo dolgoročno okrepile vlogo oblikovanja v Sloveniji ter omogočile, da se ustvarjalni potencial tukajšnjih oblikovalcev še bolj neposredno povezuje z razvojem gospodarstva in družbe.

ARHIVI

1. Kako boste zagotovili povečanje primerno opremljenih skladiščnih kapacitet za vse večje število arhivskega gradiva?

Cilj je varna in trajnostna hramba premične kulturne dediščine, arhivskega gradiva in muzejskih zbirk. Že v tem mandatu smo zagotovili sredstva iz namenskega proračunskega sklada za gradnjo ali prenovo objektov za depoje na območjih, prizadetih v poplavih 2023. Tako že imamo podlago in sredstva za gradnjo ali prenovo objektov za pet regionalnih depojev (Maribor, Ravne na Koroškem, Slovenj Gradec, Škofja Loka, Celje), ki bodo izpolnjevali visoke tehnične in varnostne standarde. Za povečanje kapacitet bomo uporabili regalne sisteme, ki omogočajo maksimalno gostoto shranjevanja, ter modularno gradnjo, ki bo omogočala širitve, da se bodo lahko depoji prilagajali rasti obsega arhivskega gradiva. Depoiji bodo zasnovani kot večnamenski regionalni centri, ki bodo služili več ustanovam hkrati, kar bo optimiziralo uporabo prostora in stroškov. Koncept regionalnih depojev, ki se je ob poplavih leta 2023 izkazal za nujnega, bomo v drugi fazi prenesli na vso Slovenijo. To pomeni, da bomo na podlagi izkušenj in uspešnih rešitev v petih pilotnih regijah pripravili načrt za celotno mrežo regionalnih depojev v vseh delih države. Tako bomo zagotovili enakopraven dostop do varne in sodobne hrambe kulturne dediščine za vse pokrajine, hkrati pa okrepili odpornost proti naravnim nesrečam in drugim izzivom.

2. Kako rešiti pomanjkanje arhivistov - število zaposlenih je kritično - od arhivov se zahteva vedno več dela z vedno manj zaposlenimi.

Zaradi zamrznitve zaposlovanja v javnem sektorju v času ekonomske krize v prejšnjem desetletju, je zadnjih petnajst let stanje v javnem sektorju v kulturi pripeljalo do kritične prelomnice. Mi smo začeli ponovno zapsolovati strokoven kader, ki jih zavodi nujno potrebujejo za opravljanje svojih nalog. To je poleg plačne reforme, ki je v sektor prinesla višje plače, ter urejanjem prostorskih pogojev za delovanje arhivov ključno za nemoteno zagotavljanje pomembne naloge, ki jih imajo arhivi v naši družbi.

3. Kako sistemsko spodbuditi permanentno izobraževanje za arhivske vede?

Urejeni prostorski in delovni pogoji, vključno z možnostmi za vseživljenjsko učenje in izobraževanje zaposlenih so najboljše zagotovilo za nadaljevanje visokih strokovnih standardov, ki jih pri nas dosega arhivska veda.

LJUBITELJSKA KULTURA

1. Polje ljubiteljske kulture je gradnik in valilnica vseslovenske kulture, odločevalci so vedno polni lepih besed, nikoli pa se ljubiteljske kulture ne obravnava strateško, kot drugega, vzporednega stebra kulture, sredstev se ne nameni dovolj niti za osnovne dejavnosti, kaj šele za razvojne dejavnosti. Ali nameravate to spremeniti? Se vam zdi sedanje stanje podpiranja ljubiteljske kulture zadovoljivo, oz. ali nameravate podporo v prihodnje zmanjšati ali povečati?

V Sloveniji se z ljubiteljsko kulturo ukvarja več kot 110.000 prebivalcev - gre za najmnogičnejšo obliko kulturnega udejstvovanja, ki v življenja ljudi prinaša pozitivne učinke na duševno zdravje, kakovostno preživljanje prostega časa ter socialne vključenosti. Zato bomo ljubiteljsko kulturo podpirali na vseh nivojih - organizacijsko, finančno, postorsko, analitično in zagovorniško.

2. Vprašanje predvsem za SD in Levico: SD v svojem programu obljublja bistveno bolj urejeno (sistemsko) financiranje ljubiteljske kulture, podobno tudi Levica, vendar v okviru širšega področja nevladnih organizacij. Je mogoče računati, da bi se v teh stabilnejših finančnih razmerah lahko okrepilo:

- povezovanje ljubiteljske kulture in področja kulturno-umetnostne vzgoje;
- pomoč oz. kar sistematično zaposlovanje oz. angažiranje profesionalnih umetnikov ljubiteljskim kulturnim društvom;
- povezovanje kulturnih (med njimi tudi ljubiteljskih) izvajalcev na področju funkcioniranja skupnega kulturnega prostora – tudi s Slovenci po svetu.

Ljubiteljsko kulturo bomo krepili prek podpore Javnemu skladu RS za ljubiteljske dejavnosti, društev, posameznikov in zvez. Že danes ogromno poklicnih ustvarjalcev na različne načine sodeluje z ljubiteljskimi društvi, takšno prepletanje mora biti dobrodošlo in tudi primerno plačano. Na področju kulturno-umetnostne vzgoje je potrebno razvijati predvsem projekt kulturne šole ter podpirati kulturne prostočasne vsebine na ravni primarnega šolstva. Za povezovanje ljubiteljske kulture v zamejstvu bomo uvedli posebni poziv, ki bo omogočal kroženje del med različnimi kraji po zamejstvu in Sloveniji, podobno kot je bilo to v tem mandatu urejeno za poklicno kulturo.

3. Vprašanje predvsem za kandidata SDS IN Nove Slovenije: Ljubiteljska kultura je praviloma organizirana v nevladnih organizacijah, oz. društvih. Nekateri predstavniki vaših strank so napovedali bistvene restrikcije pri financiranju dejavnosti nevladnih organizacij. Sledilo je nekakšno grupiranje nevladnih organizacij, ki naj bi utrpeli redukcije sredstev. Po kakšnih kriterijih ste to selekcijo izvedli?

V Levici in Vesni nevladno, tudi ljubiteljsko kulturo in njihovo sofinanciranje ne le spodbujamo, ampak višamo. Napovedi strank SDS in Nove Slovenije se nam zdijo povsem nesprejemljive in bodo - če dobijo priložnost, da jih uresničijo - uničile kulturni sektor za desetletja.

SINDIKALNO ORGANIZIRANJE

1. Ali boste v mandatu 2026–2030 ohranili postopen dvig plač v javnem sektorju kot je določen z Zakonom o skupnih temeljih sistema plač v JS?

Da. To je dogovor med sindikati in vlado, in v Levici in Vesni smo zavezani k njegovemu spoštovanju.

2. Evropski parlament je prepoznal samozaposlene kot delavce. Ali boste vzpostavili socialni dialog s predstavniki samozaposlenih in jih boste v standardni klasifikaciji uvrstili med delojemalce ter uvedli spremembo v Ajpesu?

Naša stranka je poskrbela, da so prekarni delavci v kulturi tudi v Sloveniji prvič zakonsko deležni delavskih pravic in priznani kot delavci - hkrati smo jih s spremembo krovnega zakona v kulturi tudi preimenovali iz samozaposlenih v samostojne delavce v kulturi. Za nas so tudi prekarni delavci delavci in morajo biti deležni delavskih pravic in redno vodimo socialni dialog z njimi.

3. Ali boste podprli vzpostavitev stalnega socialnega dialoga med vlado, reprezentativnimi stanovskimi in drugimi mrežnimi organizacijami ustvarjalcev in sindikalnimi predstavniki delavcev v kulturi?

V Levici in Vesni smo trdno zavezani socialnemu dialogu, smo glas delavcev in verjamemo v močne sindikate. Zato bomo vsako obliko socialnega dialoga med delavci, delodajalci in vlado vedno podprli in bili k njemu zavezani.

4. Kako nameravate odpraviti nastala nesorazmerja plač v javnem sektorju po dvigu minimalne plače, ki predstavlja znesek za preživetje?

Kompresijo na spodnjem delu plačne lestvice je potrebno odpraviti - seveda v sklopu socialnega dialoga in dogovora.

5. Ali podpirate oblikovanje kolektivne pogodbe za samostojne in druge prekarne delavce v kulturi, ki bi določal minimalne standarde plačil, delovnih pogojev, pravic iz dela in socialne varnosti?

Da. To je naslednji korak po tem, ko smo uvedli zakonsko določeno minimalno plačilo za samostojne in druge prekarne delavce v kulturi.

LITERATURA

1. Vse več kulturnih produktov in umetniških izdelkov, tudi knjig je v celoti generiranih z umetno inteligenco, ne da bi bile kot takšne označene. Lahko gre tudi za knjižno gradivo, ki ne spoštuje jezikovnih in založniških standardov, a jev javnih knjižnicah, ki so največji kupec slovenskih knjig iz javnih sredstev. Avtorji in prevajalci teh knjig, zapisani v kolofonu, prav tako koristijo pravice iz naslova knjižničnega nadomestila. Kako boste dali prednost človeškemu ustvarjanju in zaščitili izvirno in prevodno, pa tudi širšo slovensko

ustvarjalnost v luči razvoja generativne umetne inteligence ter jih zaščitili tudi pred tehnološkimi giganti? In obenem, kakšne strategije boste ubrali za zajezitev javnega financiranja tovrstnih izdelkov?

Ključna naloga države in Evropske unije je, da zagotovi enotna pravila in pravično ter obvezno nadomestilo za uporabo avtorskih del ustvarjalcev in ustvarjalk v primeru učenja modelov umetne inteligence. Zagovarjamo tudi jasno označevanje avtorskih del, denimo knjig, nastalih s pomočjo umetne inteligence - v ta namen bomo spremenili zakonodajo, tako kot smo to v tem mandatu naredili na področju medijev, kar je lahko podlaga tudi za regulacij razpisnih mehanizmov. Določene poklice, denimo prevajalca na področju kulture, bomo zaradi razvoja umetne inteligence uvrstili med deficitarne poklice samostojnih delavcev v kulturi.

2. Evropska komisija poziva Slovenijo, naj spoštuje pravila EU o avtorskih pravicah, kar bi pomenilo ukinitev obveznega kolektivnega upravljanja avtorske in sorodnih pravic. Na kakšen način nameravate zagovarjati ta vir nadomestila za uporabo avtorskih del?

Menimo, da morajo avtorji dobivati nadomestila iz naslova kolektivnega upravljanja avtorskih in sorodnih pravic. Ključno vprašanje je, kako je to nadomestilo zbrano in upravljanje na pravičen in solidaren način.

3. Izšla je zadnja številka revije Dialogi, s tem je izginilo še nekaj plačanih priložnosti za objavo daljših razprav. Kako boste zapolnili vrzel, ki je s tem nastala?

Še naprej bomo podpirali in finančno krepili razpise za tiskane literarne revije ter spodbujali občine, da podpirajo lokalno kulturo.

UMETNOSTNA KRITIKA

1. Ali predvidevate kontinuiran in več let trajajoč razpis sredstev za kritiko umetnosti (npr. likovno, gledališko, intermedijsko, literarno) v tiskanih, digitalnih, splošnih in specializiranih medijih in ali ste pripravljeni po vzoru Javne agencije za knjigo vsako leto razpisati štipendije (delovne, izobraževalne ipd.) tudi za kritike iz vseh področij umetnosti?

Da. Kritika je integralni del umetniškega procesa, poklic kritika je deficitaren med samostojnimi delavci v kulturi in mora biti na štipendijskih razpisih deležen večje zaščite. V tem mandatu smo odprli poseben poziv za umetnostne kritike, ter povišali sredstva na razpisu za medije, kjer je umetnostna kritika lahko eden izmed podprtih programskih sklopov. Te ukrepe bomo izvajali tudi v prihodnje. Hkrati bomo še naprej izvajali razpise za podporne programe, prek katerih se mlajši kritiki lahko izobražujejo.

2. Ste seznanjeni, da priložnosti za plačano delo samostojnih teatrologov praktično ni? Kako nameravate izboljšati njihove pogoje za delo?

Poklic teatrologov je eden najbolj prekarnejših, zato smo ob reformi statusa samostojnega ustvarjalca v kulturi razširili nabor dejavnosti pri tem poklicu. Na štipendijskih razpisih bomo podobno kot pri kritikih zaradi ogroženosti poklica spodbujali financiranje njihovih dejavnosti ter krepili

raziskovalno, analitično in gledališko ter podporno dejavnost, tako v javnih zavodih kot nevladni uprizoritveni sceni.

3. Ali nameravate spodbujati javne institucije, da bi sistematično naročale kritiške odzive na razstave in omogočale javne diskusije med umetniki, kustosi in kritiki?

Javni zavodi so pri svojem programiranju avtonomni, zato vanje ne moremo posegati. Bomo pa krepili sredstva za njihove podprne in spremljevalne programe, znotraj katerih so možne tovrstne predlagane aktivnosti. Prva tako smo v tem mandatu krepili specializirane kritiške portale na različnih umetniških področjih in s tem bomo nadaljevali tudi v prihodnje.

4. Ali nameravate podobno kot umetniške rezidence uvesti tudi rezidenčni program za kritike?

Kritiki so že upravičeni za bivanje v rezidencah ministrstva za kulturo v petih mestih po svetu. Vzpostavili smo tudi pionirsko mrežo rezidenc v Sloveniji, kjer so kritiki del financiranega rezidenčnega programa. Ta ukrep želimo še nadgrajevati.

5. Ali bi bila kulturna politika pripravljena finančno podpreti letne nagrade za izjemne kritiške dosežke (nagrado kritiško pero vsako leto podeljuje Slovensko društvo likovnih kritikov brez finančnega pokritja, pravkar je bila vzpostavljena tudi nagrada kritiško sito)?

Prav s tem namenom smo začeli izvajati razpise za podporno okolje nevladnih organizacij, znotraj katerega so na posebnem sklopu za tovrstne aktivnosti financirana tudi stanovska društva. V naslednjih letih bomo štiriletnemu projektному razpisu priključili še eno oziroma dvoletnega. Nagrade so upravičena plačana aktivnost teh razpisov in jih vsekakor podpiramo.

MEDIJI

1. Ali vaša stranka podpira trenutni model upravljanja RTVS?

V Levici in Vesni podpiramo trenutni model upravljanja RTV Slovenija, saj smo poskrbeli za umik politike iz tega javnega medija. Z novelo zakona jeseni 2022 je bil dosežen ključni cilj – depolitizacija upravljanja in vključitev civilne družbe v nadzorne sisteme. Ta ureditev je bila dodatno potrjena in ubranjena na referendumu. Kasneje smo z novelo zakona uredili še stabilno financiranje RTV. Gre za model, ki krepi institucionalno avtonomijo, zmanjšuje tveganje političnih posegov ter utrjuje RTV kot javni servis. Politika mora zagotoviti stabilno financiranje, ne pa posegati v programske in kadrovske odločitve.

2. Ali menite, da so potrebne spremembe zakona o RTVS, ki bi na sistemski ravni omogočale tehnološki in uredniški razvoj medija?

Sprejeli smo dve spremembi zakona o RTV. Veljavna zakonodaja RTVS zagotavlja visoko stopnjo avtonomije upravljanja in ne predstavlja ovire za tehnološki ali uredniški razvoj. Če se pri takšnem prilagajanju sodobnim tehnološkim trendom izkaže, da so potrebne določene zakonske spremembe za zagotavljanje javnega interesa, smo to pripravljene podpreti. Ključno vprašanje je

obseg in vsebina javne službe v času digitalnih platform, pretočnih vsebin in spremenjenih navad občinstev.

3. Ali v vaši stranki zaupate slovenskim medijem? Katere spremljate?

Zaupamo v medije, ki so zavezani k najvišjim strokovnim novinarskim in uredniškim standardom. To pa zagotovo niso glasila desničarskih strank in z njimi povezanih omrežji, ki v medijski prostor namesto preverjenih in preverljivih vsebin vnašajo sovraštvo in lažne novice. Kot politična stranka spremljamo širok spekter nacionalnih in regionalnih medijev, javnih in zasebnih, tiskane, elektronske in digitalne platforme. Za nas je ključno, da ohranjamo in razvijamo pogoje, v katerih lahko mediji delujejo avtonomno in strokovno. Zato smo prenovili medijsko zakonodajo in povišali proračun za pluralnost medijev ter uvedli nove medijske sheme.

4. Boste v prihajajočem mandatu zagotovili primerno in stabilno financiranje javne službe STA?

To smo z novim zakonom o STA naredili že v tem mandatu, neodvisno financiranje bomo ohranjali tudi v naslednjem. Novi zakon namreč jasno določa obveznosti države pri zagotavljanju stabilnega financiranja javne službe.

5. Se vam zdijo dezinformacije težava? Če ja, naštejte ukrepe za boj proti dezinformacijam.

Dezinformacije so realen in velik problem, čeprav niso nov pojav in niso zgolj tehnološko vprašanje. Danes se širijo hitreje zaradi digitalnih platform, ki nagrajujejo pozornost ne glede na (ne)verodostojnost ali preverljivost vsebine. Ključni ukrep je krepitev strokovnosti, avtonomije in zaupanja v institucije. To pomeni stabilno financiranje in zaščito medijev, podporo kakovostnemu novinarstvu, ter spodbujanje medijske in digitalne pismenosti. Pomemben del rešitve je tudi regulacija digitalnih platform in demonetizacije dezinformacij.

6. Ali je družbena omrežja in vplivneže treba bolj regulirati? Če da, s katerimi ukrepi oz na katerih področjih?

Družbena omrežja in vplivneže so že delno regulirani po novem zakonu o medijih, ki smo ga sprejeli, zlasti glede prepovedi spodbujanja sovraštva, zaščite otrok in spoštovanja osnovnih pravil oglaševanja. Ta okvir je treba dosledno izvajati. Velike platforme je treba obravnavati kot del kritične infrastrukture, saj imajo sistemski vpliv na informacijski prostor. Podobno kot telekomunikacijska ali energetska omrežja morajo delovati po pravilih, ki zagotavljajo javni interes. Dodati je treba določbe o nediskriminatornosti in nearbitrarnosti odločitev. To vključuje tudi jasna pravila in učinkovita pravna sredstva za uporabnike. Cilj regulacije ni omejevanje svobode izražanja, temveč zaščita javnega interesa v digitalnem okolju.

7. Našajte tri sistemske ukrepe za izboljšanje medijske pismenosti?

Prvi sistemski ukrep je vključitev medijske pismenosti v formalno in neformalno izobraževanje na različnih ravneh (vrtci, osnovne in srednje šole, fakultete itn.). Cilj medijske pismenosti je razvoj kritičnega in aktivnega državljanstva. Drugi ukrep je jasna vsebinska ločitev med medijsko pismenostjo in ukrepi za zamejevanje dezinformacij v javnih razpisih in politikah, kar smo že začeli urejati v razpisih v tem mandatu. Tretji ukrep je sistemska podpora institucijam, ki prispevajo k zaupanju v demokratične procese – zlasti strokovnim in neodvisnim medijem. Medijska pismenost ne sme postati nadomestilo za regulacijo, temveč prebivalce opremiti s potrebnim znanjem za soočenje z izzivi digitalnega sveta.

8. Ali boste EU priglasili državno pomoč, po kateri bo “tretji medijski sektor”, tj. neprofitni mediji, lahko dostopal do najmanj državne pomoči v intenziteti najmanj 80% vseh upravičenih stroškov?

Tak ukrep ne zahteva posebne priglasitve državne pomoči Evropski komisiji. Obstoječi mehanizmi državnih pomoči po načelu de minimis namreč že omogočajo tudi do 100 % kritja upravičenih stroškov. Organizacije iz tretjega medijskega sektorja so že danes upravičene do sofinanciranja v okviru programskega medijskega razpisa. Ta je priglašen Evropski komisiji kot državna pomoč (ne kot de minimis), pri čemer je najvišja intenziteta sofinanciranja omejena na 50 % upravičenih stroškov. V okviru novega zakona o medijih, ki smo ga sprejeli v tem mandatu, obstaja tudi možnost oblikovanja novih javnih pozivov ali razpisov, ki bi bolj ciljno naslovili specifične neprofitnih medijev.

SLOVENSKI JEZIK

1. Se vam zdi, da smo svoj jezik zakonsko dovolj zaščitili, da lahko dolgoročno kljubuje vplivom tujih jezikov? Katere tri ukrepe vrednotite kot prednostne na področju?

Ključni korak je bil storjen v tem mandatu z novelacijo zakon o javni rabi slovenskega jezika, s katerim smo dosegli, da tuje korporacije pri svojih produktih - od računalnikov, prenosnih telefonov do avtomobilov morajo uporabljati slovenski jezik. Tako smo dokazali, da je mogoče uz učinkovito regulacijo ščititi tudi interese napram velikim mednarodnim korporacijam. Ker je jezik živa materija, je potrebno nenehno posodabljanje regulatorni okvir in ukrepe za njegov razvoj in zaščito. Posebno pozornost pa je treba nameniti tudi spoštovanju zakonskih določil varovanja slovenskega jezika v zamejstvu, kjer v zadnjih letih zaradi rastočega nacionalizma prihaja do krčenja pravic slovenske manjšine ravno na točki uporabe jezika.

2. Se vam zdi, da smo za zaščito in razvoj svojega jezika razvili učinkovita orodja? Opredelite izzive in prihodnje korake.

Poseben izziv za zaščito in razvoj slovenskega jezika predstavlja hitro razvijajoča se umetna inteligenca. Potrebujemo suverene modele umetne inteligence, s katerimi bomo zaščitili in omogočili razvoj slovenskega jezika v digitalnem svetu. Modelov umetne inteligence namreč ne smemo prepuščati monopolu mednarodnih korporacij, pri tem pa moramo pri učenju modelov skrbeti tudi za pravično renumeracijo pri uporabi avtorskih del. Prav tako moramo skrbeti, da

bomo slovenski jezik približevali osebam z različnimi oviranostmi, denimo prek korpusov lahkega branja, ki smo ga začeli graditi v tem mandatu.

GLASBA

1. Ali se v primeru prevzema kulturnega ministrstva nameravate zavzemati za močnejše in strukturnejše financiranje glasbenega sektorja v okviru evropskega mehanizma financiranja AgoraEU?

Da. Mednarodni vidik pri glasbeni produkciji in diseminaciji je za nas ključen, zato smo med drugim ustanovili tudi izvozno glasbeno pisarno, ki omogoča lažje turneje po mednarodnem prostoru za glasbenike in glasbene skupine - in ta model želimo širiti in nadgrajevati.

2. Na kakšen način bi okrepili sodelovanje med Ministrstvom za kulturo in šolskimi ministrstvi za krepitev kulturne vzgoje med mladimi?

Takšno sodelovanje že intenzivno poteka in ga bomo še nadgrajevali. Med drugim smo kulturno-umetnostni vzgoji do leta 2029 namenili 7 milijonov evrov, s še dodatnimi sredstvi na šolskem resorju. Ustanovili smo razvojno pisarno za kulturno-umetnostno vzgojo, začeli s projektom Šola v kulturi, s katero bodo otroci deležni brezplačnega tridnevnega obiska regijskih centrov kulturno-umetnostne vzgoje, prav tako smo razpisali sredstva za razvoj programov in projektov na področju kulturno-umetnostne vzgoje za film, glasbo, gledališče in vizualne umetnosti. Z ministrstvom za šolstvo sodelujemo tudi pri izobraževalni platformi Kulturni bazar, ki združuje kulturne ustanove in šole, ter pri oblikovanju nove sheme, ki bo sofinancirala delo umetnikov, tudi glasbenikov, v šolah (denimo kot mentorjev). Vse te povezave bomo še nadgrajevali.

3. Honorarji za naročanje novih glasbenih del v Sloveniji ostajajo od leta 2009 nerevalorizirani. Kolikor vemo, se s podobnim problemom srečujejo tudi na drugih področjih umetnosti. Na področju glasbe smo bili že leta 2017, v primerjavi z ostalimi evropskimi državami, na repu po višini vrednotenja glasbeno – umetniškega dela, po skoraj desetih letih pa je stanje še bistveno slabše. Kako nameravate nadoknaditi ponižujoč zaostanek od leta 2009 in na kakšen način boste v prihodnje ohranjali primerljivost z Evropo na tem področju.

Sprejeli smo zakonsko spremembo, ki je za delo v javnih zavodih za samostojne delavce v kulturi, tudi glasbenike, uvedla minimalne honorarje. Honorarji za posameznike so se tako zvišali. Prva tako smo bistveno povečali sredstva za javne zavode in nevladne organizacije, ki na glasbenem področju najemajo glasbenike - prav z namenom, da bodo ustvarjalci bolje plačani. Podvojili smo višino štipendij, tudi na glasbenem področju. Hkrati smo vzpostavili postprodukcijske mehanizme gostovanj v mladinskih centrih in kulturnih domovih - vključno s področjem glasbe, ter ustanovili novo glasbeno mrežo, ki bo omogočala višje honorarje in več dela za glasbene ustvarjalce in jim omogočila turneje po Sloveniji. Prav tako smo uvedli finančni mehanizem za podporo glasbenim turnejam v tujini. Kot javni zavod državnega pomena smo prepoznali Kino Šiška, enega izmed središč urbane glasbe, kar pomeni, da smo jim zagotovili državna sredstva tudi v tem žanru, ki se bodo odražala tudi v višjih honorarjih ustvarjalcev. Strinjamo se, da morajo biti honorarji še višji, za kar si bomo na omenjenih temeljih prizadevali v prihodnjem mandatu.

4. Uredba o samostojnih delavcih v kulturi, ki je bila januarja v javni razpravi, je problematično ovrednotila delo ustvarjalcev in zvočnih oblikovalcev na področju glasbe - predvsem je v njej zaznati, da država (pa naj gre za avtorsko delo ali poustvarjanje) večjo težo še naprej daje klasični glasbi v primerjavi z drugo godbo, pogosto pa v obseg ne štejejo nastopi ali avtorski izdelki, ki ne dosegajo arbitrarno določenih in danes pogosto redkih formatov, kot so dolžine nastopov, albumov. Kako in kdaj boste stanje naslovili, da bo kakovostno delo v glasbi ustrezno, pravično in vselej priznano?

Uredbo smo temeljno spreminjali več kot dve leti, v tesnem dialogu s stanovskimi društvi, dlje časa je bila tudi v javni razpravi. Glasbeni poklici so se pri opisih del precej spremenili, a zgolj na način, da so formate dodajali, ne odzemale. Res pa je, da je bilo za urbane glasbene žanre izjemno malo predlogov - tiste, ki so prispeli smo upoštevali. To bomo nadoknadili z novim odprtjem uredbe v prvi polovici naslednjega mandata in ponovnim pregledom kriterijev, saj vsekakor podpiramo vključitev sodobnejših formatov za upoštevanjem dodelitve pravice do plačevanja socialnih prispevkov s strani države.

5. V evropskem prostoru srednje velike koncertne turneje niso več zgolj kulturni dogodki, temveč del širše ekonomije mobilnosti, turizma, nočne ekonomije in mednarodne prepoznavnosti držav. Države, ki želijo ostati del rednih turnejskih poti, sistematično vlagajo v koncertno infrastrukturo, tehnično konkurenčnost in finančno stabilnost prizorišč. Ali je po vašem mnenju državna odločitev, da Slovenija ne tekmuje za srednje velike evropske turneje, ali pa boste kot predstavniki svojih strank oblikovali jasno nacionalno strategijo, ki koncertno infrastrukturo obravnava kot del gospodarske in kulturne konkurenčnosti države? Če da, kako se bo to konkretno odrazilo v proračunu in razvojnih dokumentih?

Vsekakor podpiramo obnovo in razvoj glasbene infrastrukture, tako v smislu prizorišč, kot v smislu različnih programskih in podpornih okolij. Verjamemo, da mora biti kultura prvenstveno financirana s strani države, saj tako zasleduje javni interes. Podpiramo idejo področne razvojne strategije za glasbo, ki bo temeljila na treh stebrih: razvoj in nadgradnja koncertnih prizorišč; stabilno sofinanciranje in razvoj ukrepov za mednarodne dejavnosti doma in v mednarodnem prostoru ter dostojanstveni delovni pogoji za ustvarjalce.

PODPORNO OKOLJE V KULTURI

1. Kakšen je vas odnos do aktualne ureditve spodbud dela nevladnim organizacij, ki v polju kulture in medijev skrbijo za razvoj podpornega okolja in stroke - vsebinskih mrež, stanovskih društev? Kaj so izzivi, prednosti take ureditve, ki jih nameravate nasloviti?

Nevladne organizacije so nepogrešljiv del kulturnega ekosistema, zato podpiramo njihov razvoj in smo prvi izpolnili zakonsko obveznost resornega financiranja dejavnosti vsebinskih mrež v kulturi. Prav tako smo oblikovali pionirske razpise za podporo stanovskih društev. K štiriletnemu razpisu bomo umestili tudi krajše enoletne oziroma dvoletne razpise. Spremenili bomo tudi zakonodajo, ki bo omogočila financiranje hladnega pogona, tudi podpornih organizacij.

UPRIZORITVENE UMETNOSTI - GLEDALIŠČE

1. Gledališki javni zavodi so v zadnjih 18 letih doživeli občutne krčitve – zmanjševanja programskih sredstev. Če upoštevamo tudi inflacijo, ugotovimo, da so se sredstva realno zmanjšala skoraj za polovico. To zmanjšuje možnost ustreznega honoriranja zunanjih sodelavcev iz vrst samozaposlenih ter še dodatno siromaši razpoložljiva materialna sredstva za izvedbo predstav (scenografije, kostumografije). Plače redno zaposlenih se medtem višajo. Kako boste rešili to zagato?

V tem mandatu smo poskrbeli za dvig plač uslužbencev in direktorjev v javnih zavodih s področja uprizoritvenih umetnosti ter ta dvig tudi pokrili iz proračunskih sredstev. Prav tako smo dvignili programska oziroma projektna materialna sredstva za gledališča - zgolj v zadnjem letu za povprečno deset odstotkov. To je trend, ki ga bomo nadaljevali.

2. Prenova SNG Drama Ljubljana stoji, ker država ni sposobna zagotoviti veljavnega gradbenega dovoljenja. Dolgotrajno odlašanje kaže na odsotnost jasne odločitve in prevlado političnih ter administrativnih interesov nad stroko. Kdaj bo prenova dejansko izvedena in kdo nosi politično odgovornost za nastalo stanje?

Ob začetku mandata smo ugotovili, da prenova SNG Drama Ljubljana, kljub svoji strateški pomembnosti za slovensko kulturo, sploh ni bila vključena v proračun. Zato smo dosegli, da projekt obravnavamo kot nacionalno prioriteto. S skupnimi napori smo projekt umestili v državni proračun, zagotovili njegovo financiranje in takoj sprožili vse postopke za izvedbo. Prenova SNG Drama vključuje bistveno več stvari kot le obnovo dotrajane stavbe. Gre za celovit poseg, ki vključuje tudi nove prostore, izboljšano odrsko in tehnično opremo, nadomestne začasne prostore na Litostrojski, kamor se je gledališče že preselilo, in prenovu javnega prostora v okolici gledališča. Vse to se že izvaja. Zaključena so bila glavna arheološka izkopavanja, izvedene so bile hidrološke raziskave in druga pripravljala dela. Vsa strokovna soglasja so pridobljena, dokumentacija je pripravljena, gradbeno dovoljenje pa tako rekoč čaka, da bi bil izpolnjen še zadnji pogoj na izdajo. Težavo predstavlja le še soglasje za začasno uporabo dostopne poti do gradbišča – slepe ulice Gradišče, ki je v solastništvu države, občine Ljubljana in več deset sosedov iz okoliških stavb, t. i. Nemške hiše. Zakonodaja zahteva, da za pridobitev gradbenega dovoljenja investitor pridobi soglasje solastnikov zemljišča in ta pogajanja trajajo že cel mandat. Ministrstvo in SNG Drama sta ob tem sogovornikom ponudila vse z zakonom dopustne garancije in oblike varovalk: zavarovanja, finančna nadomestila, tehnično zaščito in druge ugodnosti. Vsa ostala soglasja imamo in čakajo. Država v ta projekt vlaga znatna sredstva in ga bo izpeljala do konca. Rezultat bo sodobno, varno, dostopno in prenovljeno gledališče. Prenovljeno območje bo lepše urejeno, potresno varnejše in bolje dostopno vsem. To je projekt, ki ga Slovenija potrebuje in si ga zasluži.

3. Po mnenju mnogih tujih strokovnjakov je slovensko gledališče eno najbolj unikatnih in zanimivih evropskih gledališč, njegova prisotnost v mednarodnem okolju pa relativno skopa, saj je povezana zgolj s posamičnimi pobudami. Baltske države so npr. v zadnjih dveh desetletjih sistematično vlagale v mednarodno promocijo svojega gledališča – z

namenskimi institucijami, showcase dogodki in stabilnimi programi mobilnosti – na ta način ga ni več evropskega festivala brez njihove prisotnosti. Zakaj pri nas na tem področju še vedno prevladuje ad hoc pristop, ki temelji na posameznih iniciativah, ne pa na državni strategiji? Ali in kako (s katerimi mehanizmi in institucijami) boste okrepili področje mednarodne promocije?

Slovensko gledališče je vsebinsko in strokovno v odlični kondiciji. Strinjamo se, da potrebuje podporo pri mednarodnem delovanju. V naslednjem mandatu bomo okrepjeno skrbeli za njegovo pojavnost v mednarodnem prostoru. Podpirali jih bomo s posebnimi razpisi in pozivi, in sicer za udeležbo na referenčnih festivalih, sofinancirali njihovo članstvo v mednarodnih mrežah, podpirali njihova programska sodelovanja, gostovanja in koprodukcije, v Sloveniji pa različne predstavitevne in mednarodne festivale, gostovanja, rezidence in showcase dogodke.

UPRIZORITVENE UMETNOSTI - SODOBNI PLES

1. Kako boste zagotovili dolgoročno stabilno financiranje in institucionalni razvoj področja sodobnega plesa, ju krepili (vključno z javnim zavodom za sodobni ples in nevladnim sektorjem)?

Javni zavod za razvoj sodobnega plesa bo stabilno financiran iz proračuna za opravljanje javne službe, sektor pa bomo krepili tudi z dodatnimi kohezijskimi sredstvi za zaposlovanje in kulturno-umetnostno vzgojo. Še naprej bomo večali sredstva za nevladne organizacije in samostojne ustvarjalce s področja sodobnega plesa prek programskega, večletnega in enoletnega razpisa, opusov ter štipendij. Podpirali bomo v tem mandatu ustanovljeno gostovalno mrežo za področje sodobnega plesa ter krepili druge vire financiranja podpornih programov, denimo s področja zdravja in zelenega prehoda.

2. Kako boste zagotovili primerne produkcijske in vadbene prostore za sodobne plesne umetnosti?

To bomo počeli z decentraliziranim javnim zavodom za sodobni ples, ki bo poleg osnovnih vadbenih prostorov sklenil dogovore o uporabi vadbenih prostorov tudi z drugimi občinami. Skrbeli bomo tudi za programsko financiranje ostalih prizorišč ter gostovalne in rezidenčne mreže.

3. Kako boste okrepili mednarodno prisotnost slovenskega sodobnega plesa ter njegovo vlogo v kulturni diplomaciji in mednarodnih sodelovanjih?

V naslednjem mandatu bomo okrepjeno skrbeli za pojavnost ustvarjalcev in organizacij na področju sodobnega plesa v mednarodnem prostoru. Podpirali jih bomo s posebnimi razpisi in pozivi, in sicer za udeležbo na referenčnih festivalih, sofinancirali njihovo članstvo v mednarodnih mrežah, podpirali njihova programska sodelovanja, gostovanja in koprodukcije, v Sloveniji pa bo javni zavod na področju sodobnega plesa opravljal osrednjo vlogo za mednarodno predstavljanje in sodelovanje, podpirali pa bomo tudi različne predstavitevne in mednarodne festivale, gostovanja, rezidence in showcase dogodke. Na področju kulturne diplomacije bomo sodobni ples podpirali preko obstoječih in novih SKIC ter že obstoječega skupnega fonda kulturnega in

zunanjega resorja za podpiranje kulturnih gostovanj in izmenjav prek posameznih veleposlaništev. Nadaljevali bomo tudi z rezidenčno politiko petih rezidenc Republike Slovenije po svetu ter razvijali podporo individualni mobilnosti ustvarjalcev.

4. Kako boste sodobni ples vključili v medresorske politike (izobraževanje, zdravje, sociala, regionalni razvoj) in izvajanje ciljev trajnostnega razvoja?

Na področju izobraževanja bomo s posebno operacijo, podprto z evropskimi kohezijskimi sredstvi, vzpostavili nacionalni projekt kulturno-umetnostne vzgoje za področje plesa. Skladen regionalni razvoj bomo zagotavljali s financiranjem gostovalne mreže za sodobni ples, vzpostavljene v tem mandatu. Spodbujali bomo vključevanje sodobnega plesa v domove za starejše, ter nadaljevali z realizacijo kulture na recept, kjer bo sodobni ples pomemben del dejavnosti, predvsem pri skrbi za duševno zdravje. Pri trajnostnem razvoju smo zagotovili sredstva iz podnebnega sklada za zeleni prehod festivalov in umetniških dogodkov - za ta sredstva bodo lahko kandidirale tudi organizacije s področja sodobnega plesa.

VIZUALNE UMETNOSTI

1. Ali podpirate uvedbo razstavnine kot obveznega standarda za javne razstavne prostore in ne zgolj za tiste, ki se financirajo iz proračuna MK?

Da.

2. Kakšna je vaša strategija za dolgoročno krepitev javne mreže razstavnih prostorov po vsej državi, tudi zunaj Ljubljane?

Zagovarjamo skladen regionalni razvoj po vsej državi, tako prek mreže javnih zavodov oziroma razstavišč, kot razstavišč nevladnih organizacij. Ti prostori potrebujejo stabilno financiranje, ustrezne prostorske pogoje in v primeru nevladnih organizacij tudi sredstva za hladen pogon. Krepili bomo tudi njihovo medsebojno sodelovanje in programske izmenjave z dodatnimi sredstvi oziroma pozivi.

3. Kako boste zagotovili večjo vključenost slovenskih vizualnih umetnikov v mednarodne programe ter izboljšali podporo mobilnosti?

V naslednjem mandatu bomo okrepljeno skrbeli za pojavnost ustvarjalcev in organizacij na področju vizualnih umetnosti v mednarodnem prostoru. Podpirali jih bomo s posebnimi razpisi in pozivi, in sicer za udeležbo na referenčnih festivalih, bienalih, sejnih in podobnih dogodkih, sofinancirali njihovo članstvo v mednarodnih mrežah, podpirali njihova programska sodelovanja, gostovanja in koprodukcije, v Sloveniji pa podpirali mednarodna gostovanja in rezidence. Mednarodna gostovanja umetnikov bomo podpirali tudi preko obstoječih in novih SKIC ter že obstoječega skupnega fonda kulturnega in zunanjega resorja za podpiranje kulturnih gostovanj in izmenjav prek posameznih veleposlaništev. Nadaljevali bomo tudi z rezidenčno politiko petih rezidenc Republike Slovenije po svetu ter razvijali podporo individualni mobilnosti ustvarjalcev.

4. Kako boste uredili področje avtorskih pravic v vizualnih umetnostih v kontekstu digitalizacije in uporabe umetnih inteligenc (tudi v oziru na pobudo ZDSLU ustanovljenega Združenje SVA k-o.).

Ključna naloga države in Evropske unije je, da zagotovi enotna pravila in pravično ter obvezno nadomestilo za uporabo avtorskih del ustvarjalcev in ustvarjalcev v primeru učenja modelov umetne inteligence. Zagovarjamo tudi jasno označevanje avtorskih del, nastalih s pomočjo umetne inteligence - v ta namen bomo spremenili zakonodajo, tako kot smo to v tem mandatu naredili na področju medijev, kar je lahko podlaga tudi za regulacij razpisnih mehanizmov. Določene poklice bomo zaradi razvoja umetne inteligence uvrstili med deficitarne poklice samostojnih delavcev v kulturi.

5. Kandidatu/kandidatki, ki v programu poudarja decentralizacijo: V vašem programu izpostavljate regionalni razvoj kulture. Kako konkretno boste zagotovili stabilno financiranje nevladnih likovnih centrov in društev zunaj osrednje Slovenije? Ali so stranke pripravljene podpreti sistemsko ureditev problema delovnih prostorov in ateljejev likovnih in vizualnih ustvarjalcev po vsej državi?

To vprašanje je ključno za dolgoročno vzdržno kakovostno umetniško produkcijo na področju vizualnih dejavnosti. Podpiramo prenovu stavb in vzpostavitev regijskih središč s produkcijskimi prostori za ustvarjalce in nevladne organizacije - kar je potrebno urediti z roko v roki z občinami.

6. Kandidatu/kandidatki, ki je javno komentiral/-a kulturne politike preteklih let: V preteklosti ste kritizirali razpisne modele financiranja. Kakšen alternativni model predlagate za večletno stabilnost organizacij in društev na področju likovne umetnosti? Ali ste pripravljene na vrnitev dviga finančnega vložka v podjetjih in delovnih organizacijah iz sedanjih 50 € (omejitev), pri nakupu protokolarnih daril, daril posameznikom ob odhodu v pokoj, rojstnodnevnih daril,..., na prejšnjo raven in na uvedbo posebne izjeme za umetniška dela, ki bi bila izločena iz splošnih omejitev protokolarnih daril in bi bila za vzpodbudo oživitve in dviga trga likovnih umetnin.

Podpiramo stabilno večletno financiranje nevladnih organizacij, tudi s področja vizualnih umetnosti, kjer smo v tem mandatu zvišali sredstva. Te razpisne mehanizme želimo nadgraditi z zakonsko uvedbo možnosti financiranja hladnega pogona ter posebno ureditvijo financiranja tistih društev s prostori. Podpiramo tudi obvezen delež za umetnost, ki smo ga po letih stagnacije spravili v operativno stanje in v sektor vizualnih umetnosti vnaša velika dodatna sredstva. Hkrati mora po novem vsako podjetje v državni lasti redno poročati o svojih vložkih v kulturo (tudi če gre denimo za protokolarna darila), verjamemo, da bodo podjetja zato vlagala več v umetnost.

TRANSDISCIPLINARNA ČEZSEKTORSKA IN INTERMEDIJSKA UMETNOST

1. Vzpostavitev transdisciplinarnega umetnostnega področja na Ministrstvu za kulturo je odziv na razvoj sodobnih umetniških praks, v katerih umetnice in umetniki vse pogosteje prečijo ne zgolj meje med umetniškimi disciplinami, temveč tudi meje med umetnostjo, znanostjo, tehnologijo in drugimi resorji. Njihova dela nastajajo v sodelovanju z

raziskovalci, humanisti, znanstveniki, inženirji, zdravniki, predstavniki gospodarstva in drugih strok, pri čemer uporabljajo raznolika izrazna sredstva – od analognega in digitalnega zvoka ter performativnih praks do računalniške grafike, gibljivih slik, mehatronike, računalniške komputacije, biologije, kemije in biotehnologije in še bi lahko naštevali- Ob tem se zastavlja vprašanje: Ali postopno opuščanje tradicionalnih, cehovsko vzpostavljenih umetniških področij, kakršna so se oblikovala že v quattrocentu (literatura, slikarstvo, gledališče, glasba), ter praksa številnih evropskih razpisov, ki projektov ne segmentirajo več strogo po umetniških disciplinah, kažeta na potrebo, da tudi v Sloveniji presežemo disciplinarno delitev pri razpisih za sofinanciranje?

Smo stranka, ki je na državni ravni vzpostavila transdisciplinarno področje in verjamemo, da je preseganje klasičnih disciplin realen odraz razvoja sodobne umetnosti. Verjamemo pa v postopen in prostovoljen prehod na to področje za tiste ustvarjalce in producente, za katere je to relevantno, ter ohranjanje drugih področij kulture, za tiste, kjer je to smiselno. Ker gre na državni ravni za pilotsko uvajanje od leta 2026 dalje, bo potrebno naslednje ukrepe oblikovati na podlagi natančnih analiz.

2. Ali bi bilo smiselno razmisliti o modelu, ki umetnicam in umetnikom omogoča prijavo projektov ne glede na uporabljena izrazna sredstva, ki vključuje danes pogostonujno interdisciplinarnost kot pogosti predpogoj za vrhunsko izvedbo sodobnih umetniških del?

Takšno področje smo na programskem nivoju uvedli v tem mandatu - naslednji korak so tudi enoletni transdisciplinarni razpisi.

3. Ali bi bilo smiselno sistemsko spodbuditi tudi druge resorje (znanost, gospodarstvo, socialo, medicino ipd.), da svojim zaposlenim omogočijo plačano sodelovanje v umetniških projektih? Bi takšna politika lahko dodatno prispevala k razvoju sodelovalne kulture, krepitvi kreativnosti ter večji prepletenosti znanja med sektorji?

Predlog podpiramo, saj umetnost dviguje kakovost vsakdanjega življenja in bivanja, vanj vnaša ustvarjalnost in pripomore k boljšemu počutju ter socialni vključenosti in pripomore k bolj kvalitetnemu delovnemu okolju in javnemu prostoru.

4. Do katere mere in kako je smiselno prepoznati ter zajeti učinke kulture pri naslavljanju sodobnih družbenih izzivov, kot so demografski prehod, porast težav v (duševnem) zdravju v vseh družbenih segmentih, socialna izolacija, ter kako kulturo in umetnost zaščititi pred instrumentalizacijo?

Kultura in umetnost imata dokazane pozitivne učinke na druge resorje in vidike življenja, od zdravja, okolja, šolstva, dobrega počutja, inovacij, raziskav in gospodarstva. A vse to ne sme iti na račun umetniške integritete in kakovostne produkcije, zato zagovarjamo, da ti vidiki niso del integralnih modelov financiranja kulture, temveč ločeni razpisi, ki omogočajo, da se s temi področji ukvarjajo tisti in v takšnem obsegu, kot je to za njihovo delo in vizijo smiselno tako na ravni organizacij kot posameznikov.

5. Se vam zdi, da morajo biti dejavnosti kulturnih delavcev, namenjene holističnemu in komplementarnemu naslavljanju opredeljenih družbenih izzivov sistemsko financirane? Če da, kako - iz proračunov več resorjev, iz zdravstvene blagajne ipd.?

Da, in s tem smo s pilotnim razpisom povezovanja zdravja in kulture že pričeli, prav tako so razpisi ministrstva za zdravje zdaj v enem delu odprti tudi za akterje s področja kulture. V tem mandatu smo dosegli tudi sistemsko financiranje iz sredstev podnebnega sklada, torej resorja kulture, evropsko financiranje iz resorjev šolstva ter gospodarstva, okrepili pa smo tudi dostop do integralnih sredstev iz področja raziskav. Takšne povezave želimo okrepiti tudi v prihodnje.

6. Ste seznanjeni s model “Umetnost na recept”? Ga načrtujete sistemsko vzpostaviti?

Ukrep smo v tem mandatu zapisali v vse relevantne strateške dokumente države - tako v strategijo varovanja duševnega zdravja, kot nacionalni program za kulturo s pripadajočim akcijskim načrtom. Model bo v našem naslednjem mandatu tudi dokončno vzpostavljen, saj smo s prvimi koraki že začeli.